

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra teologických věd

Bakalářská práce

Pojetí modlitby z hlediska katechismu katolické církve se zaměřením na práci sociálního pracovníka

Vedoucí práce: Prof. ThDr. Karel Skalický, Th.D.

Autor: Ludmila Poláčková

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: III.

2013

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

5. dubna 2013

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Prof. ThDr. Karlu Skalickému, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1.	Úvod	5
2.	Pojetí modlitby.....	6
2.1.	Co je to Modlitba?.....	6
2.2.	Zdroj modlitby	7
2.3.	Ježíš se modlí	7
2.4.	Modlitba Páně „Otče náš“	9
2.5.	Žalmy.....	10
2.6.	Modlitba Panny Marie	12
3.	Dělení modlitby	14
3.1.	Základní způsoby modlitby	14
3.2.	Způsoby modlitby dle Katechismu katolické církve.....	15
3.3.	Způsoby modlitby dle knihy Život z víry.....	18
3.4.	Shrnutí jednotlivých způsobů modlitby.....	19
3.5.	Základní způsoby, jak se modlit.....	21
4.	Cíl a úkoly práce	24
4.1.	Cíl práce.....	24
4.2.	Úkoly práce.....	24
5.	Metodika a realizace výzkumu.....	25
5.1.	Popis dotazníkové techniky	25
5.2.	Prostředí šetření.....	26
5.3.	Volba kategorií respondentů	26
5.4.	Organizace a průběh výzkumu.....	27
6.	Výsledky šetření.....	29
6.1.	Výsledky z dotazníků pro sociální pracovníky	29
6.2.	Výsledky z dotazníků pro kněze	34
7.	Diskuse	39
8.	Závěr	43
9.	Seznam použité literatury.....	45
10.	Seznam příloh	46
11.	Abstrakt	59

1. Úvod

Modlitba, toto slovo pro mě velmi znamená. Pro někoho je to jen slovo, pro mne má však větší smysl. Je to něco, co člověka přesahuje, čím se člověk přibližuje k Bohu, dává mu sílu, nový pohled na život, touhu a naději. Ano toto všechno může znamenat jedno jediné slovo. Moc slova je už odnepaměti jednou z největších mocí na celém světě. V dobách dávno minulých se kvůli slovům vedli rozbroje a války, kvůli slovům se i zabíjelo, a proto má slovo velmi důležitou roli v životě každého člověka.

Modlitba je něco, co zcela překračuje každého člověka. Dává mu úplně jiné rozměry. Člověk překračuje své bytí a obrací se s vírou v srdci k Bohu. Když jsem se kdysi v mládí učila modlit se, přiznávám se, že mi to příliš nešlo. Na modlitbu jsem si jen těžko hledala čas a prostor. Stále jsem říkala, že na ni nemám čas. Jeden kněz, u kterého jsem tenkrát byla u svátosti smíření, mi řekl „modli se srdcem“, nejsou tak důležitá slova ale myšlenky, které máš ve svém srdci. Řekl mi také, už jedno jediné slovo může mít formu modlitby a to například oslovení „Otče“. Je to začátek té nádherné modlitby Otčenáš, kterou nám tu zanechal Ježíš Kristus. „Otče“, rozjímáním nad jediným takovým slovem je také určitou formou modlitby. Pokud se nad ním zamyslíme, zjistíme, co všechno v sobě skrývá, jakou úctu, lásku a naději obsahuje. Vždyť takto oslovujeme jen osobu našemu srdci tak blízkou, takto se obracíme k někomu, kdo nás velmi dobře zná. Slovo „Otče“ obsahuje něhu, úctu a vážnost, a proto je to nejkratší a zároveň nejsilnější modlitba na celém světě.

Každý kdo se naučil správně modlit, pociťuje, jak je skrze modlitbu utvářen jeho život, jak modlitba prostupuje jeho bytím. Jsme utvářeni modlitbou, jsme utvářeni skrze ni.

Modlitba a víra změnila celý můj život od základů, a proto jsem se rozhodla, že právě modlitbě zasvětím svou bakalářskou práci. Chtěla bych pohlížet na modlitbu z hlediska pohledu Katechismu katolické církve. Pokusím se také o srovnání práce sociálních pracovníků, kteří ke své práci používají modlitbu a těch, kteří ji nepoužívají. Má bakalářská práce bude rozdělena do několika částí. V první části se budu zabírat modlitbou z hlediska Katechismu katolické církve, v druhé části, která bude praktická, se budu zabírat výsledkům dotazníkového šetření. Budu se také zajímat o pohled katolických kněží, kteří spolupracují se sociálními pracovníky, vedou s nimi rozhovory a podávají konzultace.

2. Pojetí modlitby

2.1. Co je to Modlitba?

Pokusme se zamyslet nad tím, jak člověk definuje modlitbu, co pro něj znamená a co mu vlastně všechno dává. Zkusme pojmut modlitbu jako cestu, po které budeme kráčet slovy těch, které Pán povolal k tomu, aby mluvili.

Katechismus katolické církve definuje modlitbu jako „*Povznesení duše k Bohu nebo prosba k Bohu o vhodná dobra*¹. *Bůh neúnavně volá každého člověka k tajemnému setkání se sebou samým. Modlitba doprovází celé dějiny spásy jako vzájemné volání mezi Bohem a člověkem.*“²

Benedikt XVI. ve svém díle „*Modlitba*“ hovoří o modlitbě takto: „*Modlitba je kontemplací Božího tajemství a divů, které Bůh koná v dějinách spásy. Modlitba je ulehčením a oddechnutím, které vystupuje z hloubi duše, i když zklamou všechny lidské naděje, může se ukázat osvobozující moc Boží. Modlitba je páteř, duše veškeré iniciativy, duchovní síla, která vším hýbe a všechno zaměřuje podle řádu lásky, kterou je nakonec Bůh sám. Bůh je láska. Modlitba je láska. Modlitba je naděje v akci.*“³

Pokud se zamyslíme nad obsahem tohoto textu, spatřujeme, že modlitba je velkým darem, velkou silou a nadějí. Odpověď každého z nás by byla jiná, každý z nás vnímá svým osobitým způsobem. Sami se musíme zamýšlet nad otázkami: Co pro nás modlitba znamená? Jaká touha nás vede k tomu, abychom se modlili? Jak je modlitba důležitá pro náš život? Co v modlitbě hledáme?

Lidé mají již odpradáвна duchovní touhy, snaží se naleznout Boha. Modlitbou se člověk obrací k Bohu. Napadá nás otázka: Proč se obracíme? Jaký k tomu máme důvod? Odpověď je nalezena v Písmu svatém. Obracíme se, protože nás někdo volá, někdo nás zve k účasti na modlitbě. Bůh vyzývá člověka k modlitbě a ten mu odpovídá. Proto musíme naslouchat srdcem, které se rozhodlo pro Boha.⁴

Každý, kdo se modlí, může tím poznat svůj vnitřní život, skrze tuto modlitbu poznává samotného Boha jako Otce, poznává Ježíše Krista jako toho, který je pravý

¹ *Katechismus katolické církve*, 2590., Zvon, Praha, 1995. (Dále jen KKC)

² Srov. KKC. 2591.

³ BENEDIKT XVI. *Modlitba*, s. 13. Olomouc: Matice cyrilometodějská ve spolupráci s Arcibiskupstvím olomouckým, 2008.

⁴ Srov. KKC. 2570.

Bůh a pravého člověka, jako toho, kdo je prostředníkem mezi námi a Otcem. Jen tento člověk dokáže pocítit Ducha svatého, který se v nás modlí.⁵

2.2. Zdroj modlitby

Kde se vzala modlitba jako taková? Je potřeba si uvědomit že: „*Bůh volá člověka jako první*“. Myšlenka člověka k modlitbě je vnuknuta skrze Boha do našeho srdce. Bůh nás volá a člověk odpovídá modlitbou. Postupně, jak se Bůh zjevuje, a jak zjevuje člověka jemu samému, jeví se modlitba jako vzájemné volání, drama smlouvy.⁶

Modlitba je tedy vztahem smlouvy mezi Bohem a člověkem. Ať je způsob modlitby jakýkoliv, modlí se celý člověk. Je to především srdce, které se modlí. Když je srdce daleko od Boha, pak jsou veškeré modlitby prázdné.⁷

Bůh ve své nepomíjející smlouvě s živými bytostmi stále lidi volá, aby se k němu modlili. Modlitba je zjevována ve Starém zákoně zejména od dob našeho otce Abraháma.⁸

Drama modlitby se nám plně zjevuje ve „*Slově*“, které se stalo tělem a přebývá mezi námi. Snažit se pochopit modlitbu Pána Ježíše prostřednictvím toho, co nám o ní v evangeliu říkají jeho svědkové, znamená přiblížit se k svatému Pánu Ježíši jako k hořícímu keři: nejprve nazírat, jak se modlí, pak naslouchat, jak nás učí modlit se, abychom nakonec poznali, jak vyslýchá naši modlitbu.⁹

2.3. Ježíš se modlí

Příkladem Ježíše Krista se toužíme naučit modlitbě. V Novém zákoně nám Ježíš Kristus dává příklad modlitby. Když učedníci viděli Pána modlit se, jeden z učedníků řekl: „*Pane, nauč nás modlit se.*“ (Lk 11,1). Učedníci viděli, s jakou touhou, láskou a odevzdaností se Kristus modlí. Nebyl to náhodou ten pohled učedníka na

⁵ Srov. DE FIORES, S. GOFFI, T. *Slovník spirituality*, s. 524. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

⁶ Srov. KKC, 2567.

⁷ Srov. KKC, 2562.

⁸ Srov. KKC, 2569.

⁹ Srov. KKC, 2598.

modlícího se Krista, na modlícího se učitele, který nás učí, jak se máme modlit? A právě tím, že budou nazírat Syna a naslouchat mu, se děti naučí modlit se k Otci.¹⁰

Boží Syn, který se stal synem Panny, se naučil modlit podle svého lidského srdce. Učí se tomu od své matky Panny Marie, která uchovávala a rozjímalá ve svém srdci o „všech velkých věcech, které vykonal Všemohoucí. Učí se tomu ve slovech a rytmech modlitby svého lidu, v nazaretské synagoze a ve chrámu. Avšak jeho modlitba vyvěrá z jiného, skrytějšího pramene, jak to dává vytušit již ve věku dvanácti let: „*Musím být v tom, co je mého Otce*“ (Lk 2, 49). Zde se začíná zjevovat novost modlitby v plnosti času: dětinná modlitba, kterou Otec očekával od svých dětí, začíná být konečně prožívána samým jednorozeným Synem v jeho lidství, s lidmi a pro lidi.¹¹

V evangeliu se dozvíme, že Ježíš se často a rád uchyloval do ústraní, odcházel na horu nebo na poušť, nejraději v noci, aby byl sám, a aby se v tichosti modlil. Ježíš se před rozhodujícími chvílemi svého poslání vždy modlí. Modlí se před volbou a povoláním „*Dvanácti*“, před Petrovým vyznáním, že „*Ježíš je Boží Mesiáš*“, a konečně se modlí, aby víra hlavy apoštolů neselhala v pokušení. Ježíšova modlitba před spásnými činy, které po něm Otec žádá, je pokorné a důvěryplné přilnutí jeho lidské vůle k láskyplné vůli Otce.¹²

Ježíš svěřil svým učedníkům základní modlitbu „*Otče náš*“. Dle liturgické tradice používáme text svatého Matouše¹³:

*Otče náš, jenž jsi na nebesích,
posvěť se jméno tvé.
Přijď království tvé.
Bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.*

*Chléb náš ve zdejší dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny,
Jako i my odpouštíme našim viníkům.
A neuved' nás v pokušení,
Ale zbav nás od zlého. Amen*

¹⁰ Srov. KKC, 2601.

¹¹ Srov. KKC, 2599.

¹² Srov. KKC, 2600.

¹³ Srov. KKC, 2759.

Takto se modlil Ježíš Kristus z plnosti a lásky svého srdce. Jeho láska k Otci je nesmírně veliká, slovy se to nedá ani popsat. Je pro nás celoživotní poutí dojít k tomu, abychom se uměli modlit, jako sám Ježíš. Abychom byli do modlitby ponořeni celým svým bytím, které máme a které si uvědomujeme.

2.4. Modlitba Páně „Otče náš“

Modlitbě „Otče náš“ se také říká „modlitba Páně“, protože tuto modlitbu nás naučil a dal nám jí Pán Ježíš. Tato modlitba je opravdu jedinečná, protože je to modlitba „Pána“.

„Modlitba Páně je opravdovým shrnutím celého evangelia“. Když nám Pán předal tuto formuli modlitby, dodal: „Proste a dostanete“ (Lk 11,9). Každý tedy může vysílat k nebi své modlitby, začínat by měl vždy modlitbou Páně, která zůstává základní modlitbou.¹⁴

Původně se Ježíšovi následovníci modlili tuto modlitbu třikrát denně. Zajímavým způsobem se vyjádřil k této modlitbě sv. Tomáš Akvinský ve své práci *Summa theologiae*: „Modlitba Otče náš je nejdokonalejší ze všech modliteb. V této modlitbě nejen prosíme o všechny věci, po kterých můžeme upřímně toužit, nýbrž i v pořadí, v němž po nich máme toužit: takže tato modlitba učí nejen prosit, nýbrž i řídit všechny naše náklonnosti.“

Tato modlitba obsahuje několik zajímavých prvků. Začínáme důvěrným oslovením „Otče“, jako když se dítě obrací ke svému otci.¹⁵ Zájmem „náš“ vyjadřujeme úplně nový vztah k Bohu, který neznamena naše přivlastnění Boha, nýbrž že my jsme se stali jeho lidem a on je našim Bohem v rovině otce a jeho dětí.¹⁶ Výrazem „jenž jsi na nebesích“ nemyslíme, že náš Otec je někde jinde, ale že je za hranicí všeho. Uznáváme vznešenost Boha.¹⁷ Chválou „posvět’ se jméno tvé“ uznáváme, že Bůh je svatý, a že jeho jméno je svaté.¹⁸ Pro lidi to znamená, že máme Boha chválit, velebit a uctívat. Zvoláním „přijď království tvé“ prosíme o konečný

¹⁴ Srov. KKC, 2761.

¹⁵ Srov. KKC, 2766.

¹⁶ Srov. KKC, 2786.

¹⁷ Srov. KKC, 2794.

¹⁸ Srov. KKC, 2807.

příchod Božího království na naši zem. Tímto příchodem Božího království očekáváme, že na zemi nastane pokoj, mír, spravedlnost a radost.¹⁹ Přáním „bud' vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi“ říkáme, ať tvá vůle nad námi vládne. To je cílem i naší cestou, rozpoznávat vůli Boží a podle ní také potom konat.

Prosbou „chléb náš ve zdejší dej nám dnes“ vyjadřujeme dětinskou důvěru ke svému Otci, aby nám dal obživu v pravý čas. Tímto prosíme, abychom nikdy nepocítili nedostatek, a uvědomujeme si moudré cesty „Modli se a pracuj“. Překvapující prosbou „odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům“, prosíme našeho Boha o odpuštění našich vin a zároveň slibujeme odpustit těm, kteří se provinili proti nám. Zde je vytvářena rovnováha mezi lidmi navzájem, nakolik já jsem schopen odpustit svému bližnímu, natolik Bůh odpustí také mně mé viny. Prosba „neuved' nás v pokušení“ je velmi významná pro ochranu duše od hříchu, protože každý člověk ví, jak je těžké odolat pokušením. Touto prosbou se snažíme vyhnout se příležitosti k pokušení a tím si zachránit čistotu duše z pohledu spásy světa a posledního soudu. Poslední prosbou k Otci „ale zbav nás od zlého“ vyjadřujeme lidskou touhu, aby nás na tomto světě Bůh ochránil od zla, které přichází různými způsoby, a tím jsme mohli projít pokojně pozemskou zkoušku před vstupem do věčné blaženosti. Na závěr modlitby slovem „Amen“ stvrzujeme, co je v modlitbě.²⁰

2.5. Žalmy

Kniha života, jak se někdy říká Bibli, skrývá i další druh modlitby „Žalmy“. Tento nejstarší způsob modlitby je poněkud zvláštní a zároveň nesmírně krásný a naplněný moudrostí. Není divu, protože žalmy jsou modlitby, které byly inspirované a složeny pod vlivem Ducha svatého. Krásně se o nich hovoří v Katechismu katolické církve:

*Žalmy jsou mistrovským dílem modlitby Starého zákona. Mají dvě neoddělitelné složky: osobní a společnou. Tím, že připomínají Boží zaslíbení, která se již uskutečnila, a doufají v příchod Mesiáše, vztahují se na všechny dimenze dějin.*²¹ Žalmy

¹⁹ Srov. KKC, 2819.

²⁰ Srov. KKC, 2856.

²¹ Srov. KKC, 2596.

*pronášené v modlitbě a naplněné v Kristu, jsou podstatným a trvalým prvkem modlitby jeho církve. Žalmy jsou vhodné pro lidi všech stavů a všech dob.*²²

Původně žalmy sloužili vyvolenému národu jako modlitby při shromáždění o velkých svátcích v Jeruzalémě a každou sobotu v synagogách po celém světě. Těmito modlitbami a chválami Boží lid oslavoval Boha a připomínal si jeho spasitelné skutky minulosti. Připomínal si Boží zaslíbení, která se již uskutečnila, a očekával příchod Mesiáše, který je definitivně spasí.

Knihy písní, jak se také žalmům říká, doznala velké obliby v době novozákonní, protože prostřednictvím žalmů dochází k naplnění prorockého příchodu Mesiáše.²³ Žalmy se staly oblíbenými modlitbami mnichů v kláštorech, kteří denně recitovali všech sto padesát žalmů. Pro obyčejný lid, který neuměl číst, nebo nebyl znalý latiny, vzniknul růženec jako náhrada recitace žalmů. Dnes se již žalmů nemodlíme tolik jako dříve, což s ohledem na jejich krásu a hloubku je velká škoda, protože obsahem žalmů je „celý Kristus“. Každý tedy, kdo žije v Kristu a s Kristem, může žalm aplikovat na sebe, na svoji situaci, na své potřeby.²⁴

Žalmy jsou uspořádány do pěti knih a celou tuto knihu písní nazýváme Žaltář. Žalmy mají význam historický, kristologický, eklesiologický a mystický. Zde se Boží slovo stává modlitbou člověka. Žalmy jsou vhodné při bohoslužbě i při modlitbě v srdci člověka. Ať jde o hymnus, modlitbu nářků nebo díkyvzdání, prosbu jednotlivce nebo celého společenství, o rozjímání plné moudrosti, jsou žalmy zrcadlem velkých Božích činů v dějinách jeho lidu.²⁵

Žalmy spolu s modlitbou Otče náš jsou nejvzácnější texty v pokladnici modliteb církve. V nich člověk zpívá Bohu svou vděčnou slávu. Všech sto padesát žalmů je vrcholem modlitby Starého zákona. Tato neoddělitelná osobní i společná modlitba opěvuje Boží divy ve stvoření i v dějinách spásy. Některé pasáže této sbírky písní a modliteb jsou staré i několik tisíc let. Společenství církve se žalmy dodnes modlí

²² Srov. KKC, 2597.

²³ Srov. KKC, 2586.

²⁴ ŠPIDLÍK, T., *Umíme se modlit?*, s. 21, SOCIETAS Nakladatelství Tovařystva Ježíšova, 1993.

²⁵ Srov. KKC, 2588.

v denní modlitbě církve. Žalmy patří k nejkrásnějším textům světové literatury a svou silou se bezprostředně dotýkají i moderního člověka.²⁶

2.6. Modlitba Panny Marie

Panna Maria se často modlí a přimlouvá se za nás u svého Syna. Jako příklad můžeme uvést přímluvu v Káně Galilejské, jednu z prvních přímluv, kterou nám ukazuje evangelium. Zde Maria prosí svého syna za potřeby pro svatební hostinu. Ježíš zde učiní první ze svých zázraků a promění vodu ve víno. Tato hostina je znamením jiné hostiny, totiž svatby Beránka, který na prosbu své Nevěsty církve obětuje své tělo a svou krev. A je to právě v hodině nové smlouvy u paty kříže, kdy je Maria vyslyšena jako žena, nová Eva, pravá „matka živých“.²⁷

Panna Maria byla výjimečným způsobem spojena s Pánem Ježíšem již od zjevení anděla, kdy svým „*Fiat*“ souhlasila s Božím záměrem, až do poslední hodiny jejího Syna na kříži. A toto pouto trvá i v nebi, ve společnosti svatých, kde Panna Maria má k svému Synu nejbližší. V posledním okamžiku pozemského putování nám světil jednorozený Syn svoji matku slovy „Ženo, hle, tvůj syn!“ a „Hle, tvá matka!“ (Jan 19,26-27). Proto je Maria i naší matkou a jako každá matka chce pro své děti jen dobro, a proto smíme volat a prosit jí o přímluvy u Boha. Panna Maria je úzce spjatá s vykupitelskou rolí. Je velmi dobře obeznámena s úkolem spásy, na kterém se podílí velkým dílem.

Přímluvy Panny Marie u Ježíše Krista mají zvláštní moc. Už první křesťané zakoušeli moc přímluvy Panny Marie u Boha a o této zkušenosti vydávají svědectví křesťané i v dnešní době. Nejkrásnější modlitba k Panně Marii je „Zdravas, Maria“. V této modlitbě prosíme svatou Marii, Matku Boží, aby se přimluvila za nás hříšníky u Boha.

Budeme-li následovat způsobu, jakým se modlila Panna Maria, můžeme se naučit plné odevzdanosti vůli Boží. Její modlitba je úplným sebeodevzdáním, kterým

²⁶ *Youcat: Katechismus katolické církve pro mladé*, s. 260, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

²⁷ Srov. KKC, 2618.

odpovídáme na Boží lásku. Říkáme-li spolu s Marií „ano“, dáváme tak Bohu možnost, aby žil svým životem v našem životě.²⁸

²⁸ *Youcat: Katechismus katolické církve pro mladé*, s. 479, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

3. Dělení modlitby

3.1. Základní způsoby modlitby

Modlitba je spojením Boha s celým člověkem, především s jeho srdcem, duchem a duší. V těchto rozhovorech s Bohem můžeme Boha velebit, adorovat, prosit, přimlouvat se, děkovat, chválit, atd. V základní věroučné literatuře není zcela sjednoceno základní dělení způsobů modliteb, avšak podstata a úmysl jsou velmi podobné s nepatrnými rozdíly, jak uvidíme dále. K práci jsme vybrali porovnání dělení způsobů modlitby dle Katechismu katolické církve, dle knihy *Život z víry* a dle Youcat.

Katechismus katolické církve je základní věroučný dokument církve. Dle této knihy dělíme modlitby na následujících pět způsobů:²⁹

- 1) Velebení a klanění
- 2) Prosebná modlitba
- 3) Přimluvná modlitba
- 4) Modlitba díkyvzdání
- 5) Modlitba chvály.

V kapitole 3.2. je podrobné vysvětlení jednotlivých způsobů modlitby tak, jak jsou uvedeny v Katechismu katolické církve.

Knihy *Život z víry* je volným překladem Katechismu katolické církve a je převážně určena studentům teologie. Dle této knihy dělíme modlitby na následující čtyři způsoby:³⁰

- 1) Klanění
- 2) Děkování
- 3) Modlitba odevzdanosti
- 4) Modlitba nářků, proseb a přimluv.

Podrobné vysvětlení jednotlivých způsobů modlitby, jak je uvedeno v knize *Život z víry*, je obsahem kapitoly 3.3.

²⁹ Srov. KKC, 2626-2643.

³⁰ ŠRAJER, J., RYNEŠOVÁ, M., FELDMANN V., *Život z víry*, s. 129, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005.

Knihy Youcat je taktéž volným překladem Katechismu katolické církve, ale je určena pro mladé křesťany, aby lépe porozuměli učení církve. Dle této knihy dělíme modlitby na následujících pět způsobů:³¹

- 1) Velebení
- 2) Klanění
- 3) Prosebná a přímluvná modlitba
- 4) Modlitba díkyvdání
- 5) Modlitba chvály.

Vysvětlení jednotlivých způsobů modlitby z knihy Youcat je shodné s vysvětlením, které je uvedeno v Katechismu katolické církve. Pouze dělení, jak je patrné, se mírně odlišuje. Z tohoto důvodu není účelné se dále věnovat podrobnému vysvětlení jednotlivých způsobů modlitby dle knihy Youcat.

3.2. Způsoby modlitby dle Katechismu katolické církve

Velebení a klanění

Velebení vyjadřuje základní směr křesťanské modlitby: je to setkání Boha s člověkem; v něm Boží dar a jeho přijetí člověkem volají jeden po druhém a spojují se. Modlitba velebení je odpověď člověka na Boží dary: protože Bůh dává požehnání, srdce člověka zase může velebit toho, který je zdrojem všeho poznání.³²

Tento pohyb vyjadřují dva základní směry: někdy velebení stoupá, neseno Duchem svatým skrze Krista k Otci (velebíme ho, protože nám požehnal); někdy vyprošuje naše modlitba milost Ducha svatého, která skrze Krista sestupuje od Otce (On nám žehná).³³

Klanění je základní postoj člověka, který uznává, že je tvorem před svým Stvořitelem. Velebí velikost Pána, který nás stvořil, a všemocnost Spasitele, který nás osvobozuje od zlého. Duch „padá na tvář“ před „Králem slávy“ (Ž 24,9.10) a uctivě

³¹ *Youcat: Katechismus katolické církve pro mladé*, s. 483-489, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011.

³² Srov. KKC, 2626.

³³ Srov. KKC, 2627

mlčí před Bohem vždy větším než my. Klanět se třikrát svatému a svrchovaně láskyhodnému Bohu nás naplňuje pokorou a dodává jistotu našim prosbám.³⁴

Prosebná modlitba

Slovní zásoba vyjadřující prosbu má v Novém zákoně množství odstínů: žádat, vymáhat, naléhavě volat, vzývat, křičet, ba dokonce zápasit v modlitbě. Ale nejobvyklejším a také nejspontánnějším výrazem je slovo prosba: právě prosebnou modlitbou vyjadřujeme, že jsme si vědomi svého vztahu k Bohu: jako tvorové nejsme zdrojem své existence, ani pány nad protivenstvími, ani svým posledním cílem, jsme však také hříšníci a jako křesťané víme, že se odvracíme od Otce. Prosba je už samotný návrat k němu.³⁵

Prosba a odpuštění je první podnět k prosebné modlitbě. Je předpokladem spravedlivé a čisté modlitby. Důvěrná pokora nás navrácí do světa společenství s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem a do společenství s druhými: tehdy „dostáváme od něho všechno, zač prosíme“ (1 Jan 3,22). Prosba o odpuštění předchází jak eucharistické liturgii, tak i osobní modlitbě.³⁶

Středem křesťanské prosby je touha po Božím království, které podle Ježíšova učení přichází, a jeho hledání. Prosby jsou odstupňovány: nejprve se prosí o Království, pak o to, co je nutné k jeho přijetí a k spolupráci na jeho příchodu. Tato spolupráce na poslání Krista i Ducha svatého, které je nyní posláním Církve, je předmětem modlitby společenství apoštolů. Modlitba sv. Pavla, apoštola v pravém slova smyslu, nám ukazuje, jak musí božská péče o všechny církve pronikat křesťanskou modlitbou. Prostřednictvím modlitby pracuje každý pokřtěný na příchodu Božího království.³⁷

Když se člověk takto podílí na spásné Boží lásce, lze pochopit, že se všechny potřeby mohou stát předmětem prosby. Kristus, který vzal na sebe všechno, aby všechno vykoupil, je oslaven prosbami, s nimiž se v jeho jménu obracíme k Otci. Právě

³⁴ Srov. KKC, 2628

³⁵ Srov. KKC, 2629.

³⁶ Srov. KKC, 2631.

³⁷ Srov. KKC, 2632.

na základě tohoto ujištění nás apoštolové Jakub a Pavel vyzývají, abychom se modlili za všech okolností.³⁸

Přímluvná modlitba

Přímluva je prosebná modlitba, která nás více připodobňuje Ježíšově modlitbě. On je jediný přímluvce u Otce za všechny lidi, zvláště za hříšníky. „Proto také je schopen přinést navždy spásu těm, kdo skrze něho přicházejí k Bohu, neboť je stále živ, aby se za ně přimlouval“ (Žid 7,25). Sám Duch svatý se za nás přimlouvá a jeho přímluva za křesťany je ve shodě s Boží vůlí (Řím 8,26-27).³⁹

Přimlouvat se, žádat o něco ve prospěch druhého, je od dob Abraháma vlastní srdci, které je v souladu s Božím milosrdenstvím. V čase Církve se křesťanská přímluva podílí na přímluvě Kristově: je výrazem společenství svatých. Kdo se modlí, nehledá v přímluvě to, co slouží jen jeho vlastnímu prospěchu, ale i prospěchu druhých (Fil 2,4), ba dokonce se modlí i za ty, kteří mu ubližují.⁴⁰

První křesťanské obce hluboce prožívaly tento způsob sdílení. Apoštol Pavel je tak činí účastnými své služby evangelium, ale také se za ně přimlouvá. Přímluva křesťanů nezná hranic: „...za všechny lidi..., za všechny, kdo mají moc“ (1 Tim 2,1), za ty, kteří pronásledují, za spásu těch, kteří odmítají evangelium.⁴¹

Modlitba děkuvzdání

Vzdáváním děků charakterizuje modlitbu Církve, která slavením Eucharistie ukazuje a stává se stále víc tím, co je. Vždyť Kristus v díle spásy osvobozuje stvoření od hříchu a smrti, aby je znovu posvětil a přivedl nazpět k Otci, k jeho slávě. Děkuvzdání údů Těla se podílí na děkuvzdání Hlavy.⁴²

Stejně jako předmětem prosebné modlitby se může každá událost a každá potřeba stát i důvodem k děkuvzdání. Listy svatého Pavla často začínají a končí děkuvzdáním a vždy je tam přítomen Pán Ježíš. Ve všech životních podmínkách děkujte

³⁸ Srov. KKC, 2633.

³⁹ Srov. KKC, 2634.

⁴⁰ Srov. KKC, 2635.

⁴¹ Srov. KKC, 2636.

⁴² Srov. KKC, 2637.

Bohu. Tak to Bůh po vás chce v Kristu Ježíši (1 Sol 5,18). Buďte vytrvalí v modlitbě, buďte při ní bdělí a vděční (Kol 4,2).⁴³

Modlitba chvály

Chvála je způsob modlitby, která bezprostředněji uznává, že Bůh je Bůh! Opěvuje ho pro něho samého, oslavuje ho, protože on je, bez ohledu na to, co koná. Je to podíl blahoslavenství čistých srdcí, která milují Boha ve víře, dříve než ho spatří ve slávě. Skrze chválu se Duch spojuje s naším duchem, aby dosvědčoval, že jsme Boží děti, vydává svědectví jednoroznému Synu, v němž jsme byli přijati za syny a skrze něhož oslavujeme Otce. Chvála zahrnuje ostatní způsoby modlitby a pozvedá je k tomu, které je jejich pramenem a cílem: „jeden Bůh, Otec, od něhož pochází všechno, a pro nějž jsme tu i my“ (1Kor 8,6).⁴⁴

Eucharistie obsahuje a vyjadřuje všechny způsoby modlitby: je čistou obětí celého Kristova Těla ke slávě jeho jména. Podle východních i západních tradic je obětí chvály.⁴⁵

3.3. Způsoby modlitby dle knihy Život z víry

Chvála a oslava Boha klaněním

Odpověď na Boží skutky a slova, která nám zjevuje. Klanět se Bohu znamená uznat ho jako Boha, jako Stvořitele a Spasitele, Pána všeho, co existuje, jako nekonečnou a milosrdnou Lásku. Klanět se Bohu znamená chválit ho a velebit tak jako Maria v Magnificat a pokořit se tím, že s vděčností vyznáváme, jak veliké věci učinil, a že jeho jméno je svaté. Klanět se jedinému Bohu osvobozuje člověka od sebelásky, od otroctví hříchu a modloslužby světa.⁴⁶

⁴³ Srov. KKC, 2638.

⁴⁴ Srov. KKC, 2639.

⁴⁵ Srov. KKC, 2643.

⁴⁶ ŠRAJER, J., RYNEŠOVÁ, M., FELDMANN V., *Život z víry*, s. 129-130, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005.

Modlitba děkovná

Odpověď člověka na obdarování Boží láskou a dobrotou. Člověk sám sebe nestvořil, nežije sám od sebe, nevděčí za sebe sám sobě, jeho dar je dar Boží dobroty.

V děkovné modlitbě vyslovujeme Bohu díky za život a s děkováním mu jej zase zpět odevzdáváme. Děkujeme Bohu za dar stvoření, za rozmanitost života na zemi, za své bližní a především za vykoupění v Ježíši Kristu. Tak je děkování základním úkonem vykoupěného člověka a má mít pevné místo v každodenním životě. V liturgii se k Bohu předstupuje s děkováním a slaví se ve slavnosti díkuvzdání, eucharistii.⁴⁷

Modlitba odevzdanosti

Odpověď milujícího člověka na volání Boží lásky. V této modlitbě, která může zahrnovat i kající modlitbu, se zcela odevzdáváme do Boží vůle tak, jako se Ježíš Kristus zcela odevzdal vůli Otce.⁴⁸

Modlitba nářků, proseb a promluv

Odráží se v ní nouze a bezmocnost a je výrazem naší závislosti na Bohu. Mnohé z toho, co se nám zdá být nesmyslné a osudové: přírodní pohromy, smrt milovaného člověka, nespravedlivé utrpení, pokořování, opomíjení, ubližování a pohrdání. Mnoho lidí je opuštěných, trpí nemocemi a stářím a nevědí si rady se svým trápením. Obracejí se k Bohu dokonce s výčitkou a ptají se: Proč se toto všechno děje? Proč musí zrovna mne potkat takové neštěstí? Proč to všechno Bůh dopouští?⁴⁹

3.4. Shrnutí jednotlivých způsobů modlitby

Při porovnání dělení způsobů modlitby, které jsou uvedeny v Katechismu katolické církve, s dělením způsobů modlitby uvedeného v knize *Youcat* si můžeme všimnout, až na několik odchylek, velké shody. V Katechismu katolické církve je způsob „velebení“ a „klanění“ sloučen do jednoho ze způsobů, kdežto v knize *Youcat*

⁴⁷ ŠRAJER, J., RYNEŠOVÁ, M., FELDMANN V., *Život z víry*, s. 130, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005.

⁴⁸ ŠRAJER, J., RYNEŠOVÁ, M., FELDMANN V., *Život z víry*, s. 130, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005.

⁴⁹ ŠRAJER, J., RYNEŠOVÁ, M., FELDMANN V., *Život z víry*, s. 130-131, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005.

jsou tyto způsoby uvedeny jako dva různé způsoby modlitby. Další rozdíl je patrný u „prosebné modlitby“ a „přímluvné modlitby“. V Katechismu katolické církve jsou to dva různé způsoby modlitby, kdežto v knize Youcat jsou uvedeny jako jeden způsob modlitby. Zbylé dělení způsobů modlitby je shodné.

Po podrobném prostudování definování jednotlivých způsobů modlitby si všimneme, že jejich výklad je velmi shodný. V Katechismu katolické církve je výklad jednotlivých způsobů modlitby více rozvinutý, kdežto v knize Youcat je toto vysvětlení uvedeno stručněji s ohledem pro lepší pochopení u mladší generace.

Mnohem větší rozdíly jsou mezi Katechismem katolické církve a knihou Život z víry a to, jak v dělení způsobů modlitby, tak i samotného výkladu jednotlivých způsobů modlitby. Průnikem obou dělení způsobů modlitby jsou pouze „klanění“, „prosebná modlitba“ a „přímluvná modlitba“. V knize Život z víry je navíc uvedena „modlitba odevzdanosti“, „děkování“ a v katolické tradici již opomíjená „modlitba nářků“, která je tak oblíbená v izraelské tradici. Katechismus katolické církve dále uvádí „velebení“, „modlitbu díkyvzdání“ a „modlitbu chvály“.

Způsob modlitby „klanění“ dle knihy Život z víry je vyjádřen jako „odpověď na Boží skutky a slova, která nám zjevuje“ a dále formulací „Od příchodu Krista církev nepřestává chválit jméno trojjediného Boha v hymnech, písních a chvalozpěvech“. Tato druhá formulace je více podobná k formulaci „modlitby chvály“, která je uvedena v Katechismu katolické církve.

Způsob modlitby „děkování“ v knize Život z víry je vyjádřen jako „odpověď člověka na obdarování Boží láskou a dobrotou“ neboli „život člověka je dar Boží dobroty“. Tento způsob modlitby nemá ekvivalent v Katechismu katolické církve. Nejblíže podle názvu v Katechismu katolické církve je „modlitba díkyvzdání“, ale její význam je odlišný, „modlitba díkyvzdání“ je zaměřena spíše na vzdávání díky slavením eucharistie.

V knize Život z víry je „modlitba odevzdanosti“ definována jako „odpověď milujícího člověka na volání Boží lásky“. V této modlitbě se zcela odevzdáváme do Boží vůle. I tento způsob modlitby nemá ekvivalent v Katechismu katolické církve.

Posledním způsobem modlitby dle knihy Život z víry je „modlitba nářků, proseb a přímluv“. „Přímluvná modlitba“ a „prosebná modlitba“ jsou velmi shodné s tím, jak jsou formulovány v Katechismu katolické církve. Zato „modlitba nářků“ je v

Katechismu katolické církve opomenuta nebo spíš překonána, protože příchodem Ježíše Krista jsme získali naději.

Na první pohled je překvapující rozdílnost mezi Katechismem katolické církve a knihou *Život z víry* v dělení způsobů modlitby a ve výkladu jednotlivých způsobů modlitby. Vysvětlení je nasnadě. Katechismus katolické církve je konstitucionální dokument církve, který byl schválen kompetentními autoritami, proto není pochyb o jeho věroučné povaze. Kniha *Život z víry* je určena jako studijní materiál pro studenty teologie, a proto z pedagogického hlediska je výuková látka upravena pro lepší pochopení studentů.

3.5. Základní způsoby, jak se modlit

Existuje velká spousta forem modliteb a tedy způsobu komunikace s Bohem. Můžeme se modlit soukromě v klidu svého pokojíku nebo veřejně ve shromáždění církve. Modlitbu můžeme pronášet slovy nebo tise. Při komunikaci s Bohem můžeme používat naučené modlitby nebo vlastní slova. Rozhodující při modlitbě je vždy to, abychom se modlili „v Ježíšově jménu“ a abychom skrze něj předkládali svůj život Otci v Duchu svatém.⁵⁰ Tuto různorodost forem komunikace s Bohem můžeme shrnout do tří hlavních způsobů, jak se můžeme modlit: prostřednictvím ústní modlitby, rozjímání a vnitřní modlitby.

Ústní modlitba

Jedním ze základních způsobů modlitby je modlitba ústy. Je tedy pronášena slovem. Tyto slova zaznívají nahlas nebo je můžeme odříkávat v duchu. Nejdůležitější však je, abychom tyto slova říkali upřímně. Není důležité, jak slova říkáme, ale jak je myslíme, jak je prožíváme a cítíme. Tato modlitba musí jít přímo ze srdce toho, kdo se modlí. Bohu sdělujeme své radosti, touhy, chvály a také lítost.⁵¹

Ústní modlitba je nezbytnou složkou křesťanského života. Učedníky, přitahované tichou modlitbou svého Mistra, Ježíš učí ústní modlitbě: "Otče náš". Ježíš se nemodlil pouze liturgické modlitby synagogy; evangelia nám jej ukazují, jak hlasitě

⁵⁰ ŠRAJER, J., RYNEŠOVÁ, M., FELDMANN V., *Život z víry*, s. 132, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005.

⁵¹ Srov. KKC, 2700.

pronáší osobní modlitbu, od jásavého velebení Otce až po prosbu v getsemanské úzkosti.⁵² Ježíš nám ukázal, jak se modlit. Musíme být plně ponořeni do svých slov, vnímat, jak se v nás slovo utváří a formuluje navenek.

Měly bychom zapojit všechny své smysly plně do modlitby. Jsme složeni z těla a ducha, máme tedy potřebu projevovat své city navenek. Měly bychom se modlit celou svou bytostí, abychom dodali modlitbě tu pravou sílu.⁵³

Takovou modlitbu hledá Bůh, opravdovou a vroucí. Ústní modlitba by měla být modlitbou zástupů. Modlitba se stává vnitřní tou měrou, jakou si uvědomujeme Toho, k němuž mluvíme. Tehdy se ústní modlitba stává prvním způsobem kontemplativní (nazíravé) modlitby.⁵⁴

Rozjímání

Rozjímání nebo též meditace je především hledání podstaty a smyslu v Bohu. Rozjímáním, přemýšlením o podstatě modlitby do její hloubky, zjišťujeme, že modlitbu nemůžeme jen prázdně „číst“, musíme ji vnímat všemi svými smysly. Rozjímáním dosahujeme samotné modlitby, opravdově a vroucně. K rozjímání si můžeme pomoci nějakou knihou a křesťané jich mají dostatek: Písmo svaté, zvláště evangelium, svaté obrazy, liturgické texty příslušného dne nebo údobí, spisy duchovních Otců, základní díla spirituality, díla světců a světic, apod.⁵⁵

Rozjímání uvádí v činnost myšlení, představivost, city a touhu. Avšak tato metoda je pouze průvodcem ve světě víry. Musíme probudit naše vnitřní duchovno, našeho ducha, abychom prohloubili pravdy víry. Na základě toho podnítíme obrácení našeho srdce, a jedině tak budeme moci následovat Krista.⁵⁶

Vnitřní modlitba

Vnitřní modlitba je prostým vyjádřením tajemství modlitby: je to pohled víry, který je upřený na Ježíše. Modlitba je naslouchání Božímu slovu, je to Boží mlčící

⁵² Srov. KKC, 2701.

⁵³ Srov. KKC, 2702.

⁵⁴ Srov. KKC, 2704.

⁵⁵ Srov. KKC, 2705.

⁵⁶ Srov. KKC, 2707-2708.

láska. Vnitřní modlitba uskutečňuje spojení s Kristovou modlitbou v té míře, v jaké nám dává podílet se na jeho tajemství.⁵⁷

Podle mnoha světců je tato modlitba formou největší a nehloubější. Dle sv. Terezie z Avily je to modlitba, která vychází z našeho nitra, z našeho srdce. Vnitřní modlitba, by měla být modlitbou v tichosti. Měli bychom nechat plně promlouvat naše srdce, potlačit své myšlenky a plně se soustředit.

Sv. Terezie z Avily, je pro nás příkladem toho, jak by měl člověk přistupovat k této modlitbě. Ona sama se několik let věnovala své vnitřní modlitbě, učila se modlitbě, skrze modlitbu samu, říká o ní: „*Vnitřní modlitba pro mne není nic jiného než důvěrný vztah přátelství, častý rozhovor mezi čtyřma očima s Tím, od něhož víme, že nás miluje.*“⁵⁸ Ve vnitřní modlitbě s námi promlouvá Bůh, jako náš rovnocenný partner, přítel, jemu se můžeme se vším svěřit, on nás stále poslouchá. Dále se vyjadřuje k tomu, co pro ni modlitba znamená. Vyznává se, že jen skrze modlitbu samu, se naučila Boha milovat. Modlitbu tedy povznáší na mocný dar, skrze nějž pochopíme sílu milosrdenství a sílu Boží lásky k nám.

Musíme naleznout k Bohu svou vlastní cestu skrze našeho Ducha, protože jen tehdy se bude naše modlitba utvářet z našeho života, bytí.⁵⁹

⁵⁷ Srov. KKC, 2724.

⁵⁸ TEREZIE OD JEŽÍŠE, *Život*, s. 69, Vimperk, Karmelitánské nakladatelství, 1991.

⁵⁹ STINISSEN, G. *Růst v modlitbě. Putování ve stopách Terezie z Avily*, s. 22 - 26, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.

4. Cíl a úkoly práce

4.1. Cíl práce

Cílem práce je postihnout základní definice a popis toho, co je modlitba a jaká jsou očekávání od modlitby. Budou zde také popsány formy a způsoby jednotlivých druhů modliteb. V této práci budeme vycházet z Katechismu katolické církve a z knihy Život z víry.

Jedním z cílů je také zmapovat postoj sociálních pracovníků k víře a k modlitbě. Zanalyzovat, jak se sociální pracovníci v různých organizacích zaobírají duchovními otázkami svých klientů. Také budeme chtít postihnout formu a rozsah spolupráce sociálních pracovníků a kněží.

Cílem šetření je také zmapovat formu, způsob a rozsah práce kněží se sociálními skupinami lidí, kteří jsou znevýhodněni ve společnosti. Očekávání těchto lidí od kněží. Také budeme chtít postihnout způsob a možnosti spolupráce kněží se sociálními pracovníky.

4.2. Úkoly práce

- 1) Zpracování teoreticko-metodologických podkladů práce
- 2) Distribuce dotazníků, které jsou orientovány na:
 - Sociální pracovníky různých organizací
 - Kněze
- 3) Zpracování a vyhodnocení získaných dat
- 4) Na základě výsledků šetření stanovení závěrů

5. Metodika a realizace výzkumu

5.1. Popis dotazníkové techniky

Pro bakalářskou práci byla použita dotazníková technika získávání a následného zpracování dat. Tato data byla získána prostřednictvím dvou dotazníků: **Dotazník pro sociální pracovníky** a **Dotazník pro kněze**. Dotazníky byly vytvořeny za účelem mapování subjektivního vnímání respondentů, mají postihnout pohled a názor respondentů na pokládané otázky. Uvedené dotazníky jsou přílohou bakalářské práce.

První dotazník se zaměřuje na sociální pracovníky. Dotazník je anonymní a obsahuje celkem 10 otázek, 7 otázek uzavřených a 3 otázky otevřené. První tři otázky dotazníku definují demografické otázky respondentů typu: pohlaví, věk a místo bydlení. Prostřednictvím čtvrté otázky zjišťujeme, zdali je respondent věřící a zdali se modlí. Chtěli bychom touto otázkou postihnout, jaký má respondent vztah k víře a modlitbě. V případě věřícího respondenta, pátou otázkou se zajímáme o preferovaný způsob, kterým se respondent modlí, zda používá k modlitbě vlastní slova, nebo naučené fráze. Pokud respondent není věřící, zajímá nás, zdali v jeho životě nastala situace, kdy se za něco modlil. Šestá otázka se týká důležitosti modlitby. Ptáme se, zdali je pro respondenta modlitba důležitá a co mu dává. Sedmá otázka řeší názor respondenta, proč si myslí, že se lidé modlí. Osmou otázkou zjišťujeme, zda sociální pracovník při své práci spolupracuje s knězem. V případě kladné odpovědi, navazující devátou otázkou, se ptáme, kterou nejčastější problematiku řeší sociální pracovník s knězem ve vztahu ke svým klientům. V případě, že sociální pracovník nespolupracuje s knězem, touto devátou otázkou zjišťujeme, jakým způsobem řeší otázky klientů, které se týkají víry a duchovního života. Desátou otázkou upřesňujeme, ve které sociální oblasti sociální pracovník pracuje, zda pracuje s handicapovanými lidmi, seniory, lidmi ve vězení, sociálně znevýhodněnými lidmi, jako jsou například matky samoživitelky nebo lidé v nouzi.

Druhý dotazník je směřován na kněze. Zde jsou zvoleny jiné otázky tak, abychom tímto dotazníkem lépe postihnuli šetřenou problematiku. Dotazník je taktéž anonymní a obsahuje 10 otázek, z toho je 5 otevřených a 5 uzavřených otázek. První otázkou zjišťujeme, zda oslovený kněz působí ve městě nebo na vesnici. Druhou otázkou se ptáme na důležitost modlitby pro kněze, čím pro něj je a co mu dává. Třetí

otázka se týká osobní modlitby kněze. Zajímá nás, jak se kněží nejčastěji modlí, zda se modlí v tichosti nebo nahlas, který způsob modlitby preferují. Čtvrtou otázkou se ptáme, jakými způsoby se kněz nejraději modlí, jestli je to vlastními slovy, modlitbami z knih nebo naučenými frázemi modliteb. Pátou otázkou chceme zjistit názor kněze, jaká modlitba je nejdůležitější. Proč se lidé modlí a jaké k tomu mají důvody, zjišťujeme šestou otázkou. Další sedmou otázkou se zajímáme o názor osloveného kněze, zač bychom se měli modlit. Osmá otázka řeší, s jakými sociálními skupinami kněží nejčastěji pracují, například handicapovaní lidé, lidé v nouzi, senioři, lidé ve vězení. Spolupráci kněze se sociálním pracovníkem zjišťujeme devátou otázkou. Poslední otázkou mapujeme nejčastější problémy a potřeby klientů z oblasti duchovního života, řešíme, jaká jsou jejich očekávání od spolupráce s kněžími.

5.2. Prostředí šetření

Šetření sociálních pracovníků probíhalo v Jihočeském kraji. Oslovili jsme respondenty z různých organizací, ve kterých pracují sociální pracovníci např. domovy pro seniory, sociální pracovníci charit, neziskových organizací, občanských sdružení, atd. Převážně jsme se zaměřili na sociální pracovníky, u kterých se předpokládá spolupráce s kněžími. Tyto organizace a instituce, ve kterých oslovení sociální pracovníci působí, jsou provozovány městem, krajem, církví nebo soukromým sektorem. Lokalitou působnosti organizací je převážně město, avšak někteří sociální pracovníci navštěvují také přilehlé vesnice, kde pracují s klienty v jejich domácím prostředí.

Šetření respondentů, kněží, také probíhalo v Jihočeském kraji. Polovina oslovených kněží byla z Českých Budějovic a druhá polovina kněží byla z jiných měst a vesnic Jihočeského kraje.

5.3. Volba kategorií respondentů

Šetření respondenti, **sociální pracovníci**, spadají do široké vrstvy sociální sféry. Nejvíce oslovených sociálních pracovníků pracuje se seniory. Jejich péče je poskytována především v domovech pro seniory, v pečovatelských domech a v domácím prostředí seniorů.

Další početná skupina oslovených sociálních pracovníků se věnuje lidem s handicapem. Tato skupina zahrnuje všechny věkové kategorie. Způsob práce s těmito lidmi závisí na druhu jejich handicapu. Jsou tací, kteří pracují s lidmi s fyzickým, mentálním nebo duševním handicapem.

Oslovili jsme také sociální pracovníky různých organizací, kteří jsou zaměřeni na pomoc lidem v nouzi. Sem spadají například matky samoživitelky, lidé postižení exekucí, lidé postižení domácím násilím, propuštění vězni, lidé závislí na návykových látkách, lidé bez domova, apod.

Působení **kněží** je velmi rozsáhlé a postihuje celou sociální sféru. Takto obsáhlé téma nemůžeme pojmut v této bakalářské práci, proto se zaměřujeme pouze na působení kněží v hlavních sociálních oblastech. Početnou sociální oblastí, se kterou kněží pracují, jsou senioři. Další početnou sociální skupinou, která vyhledává pomoc kněží, jsou lidé v nouzi. Nezanedbatelnou sociální skupinou jsou lidé s fyzickým a duševním handicapem, kterým se kněží snaží pomoci, například v otázce přijetí svého handicapu.

5.4. Organizace a průběh výzkumu

K cílům bakalářské práce bylo směřováno prostřednictvím dotazníků, které byly distribuovány mezi sociální pracovníky a kněze. Za účelem získání širšího spektra informací byl **dotazník pro sociální pracovníky** rozeslán do více organizací, kde sociální pracovníci pracují, a kde je vysoká pravděpodobnost jejich spolupráce s kněžími. **Dotazník pro kněze** byl distribuován mezi kněze různých farností, u kterých je pravděpodobné, že spolupracují s různými organizacemi, které se zabývají šetřenou problematikou. Distribuce obou dvou typů dotazníků byla provedena především prostřednictvím elektronické pošty. Zbylé dotazníky byly přímo s respondenty vypisovány.

Samotné šetření probíhalo během ledna a února 2013. Oslovili jsme 44 sociálních pracovníků, z toho bylo navraceno 36 vyplněných dotazníků. Také bylo osloveno 20 kněží, z toho 14 vyplněných dotazníků bylo navraceno.

Při komunikaci s jednotlivými respondenty jsme se setkali s různými reakcemi. Někteří respondenti z řad sociálních pracovníků odmítli vyplnit tento dotazník. Nechtěli

se vyjadřovat k těmto otázkám z důvodu zaměřenosti dotazníku. Jiní respondenti ochotně vyplnili dotazník, protože spatřují důležitost modlitby v jejich osobním životě.

Získaná data z dotazníků posloužila k analýze a vyhodnocení šetřené problematiky. Z dotazníků byly vyvozeny závěry. U uzavřených otázek jsme získané údaje zanesli do tabulek v programu Microsoft Excel a zpracovali jsme je dle vybraných statistických postupů. U otevřených otázek tímto postupem nelze postupovat, proto otevřené otázky byly využity hlavně k získání širšího názoru respondentů. Otevřené otázky byly použity tam, kde nebylo možné získat názor respondenta uzavřenou formou otázky. Například zjištění názoru respondenta na modlitbu.

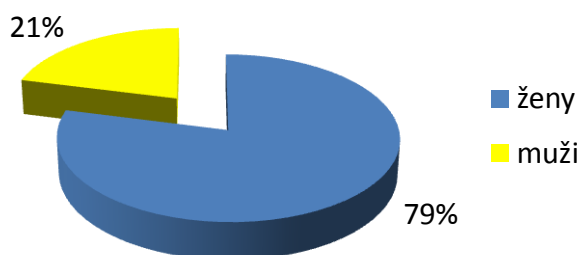
6. Výsledky šetření

6.1. Výsledky z dotazníků pro sociální pracovníky

Jedním z cílů bakalářské práce je zjistit postoj sociálních pracovníků k víře a získat názor a očekávání sociálních pracovníků od modlitby. Zároveň zmapovat formu a rozsah spolupráce sociálních pracovníků a kněží v souvislosti k duchovním otázkám svých klientů. Ve výsledcích šetření chceme rozkrýt pohled a názor sociálních pracovníků na šetřenou problematiku, který je získán životní zkušeností.

Pohlaví respondentů

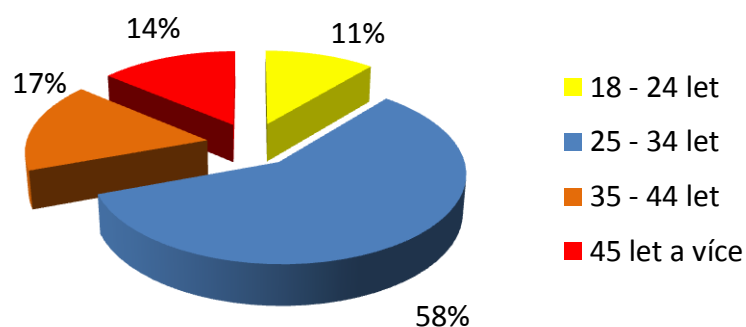
Graf č. 1 znázorňuje podíl mužů a žen ve výzkumném šetření. Šetření zúčastnilo celkem 36 respondentů, z toho pouze 8 mužů a 28 žen. Z uvedeného grafu vyplývá, že v sociální oblasti pracují převážně ženy.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Věková struktura respondentů

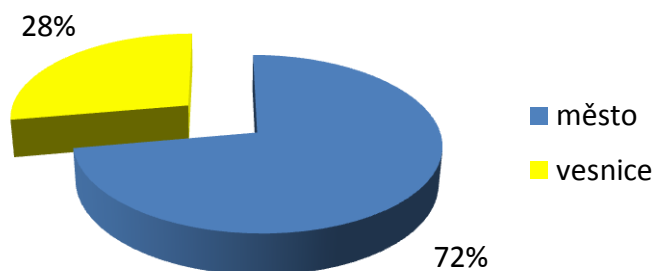
O věkovém složení respondentů vypovídá graf č. 2. Věkové složení respondentů jsme rozdělili do čtyř kategorií: 18 až 24 let, 25 až 34 let, 35 až 44 let a poslední kategorii je věk 45 a více let. Z grafu je patrné, že většina dotazovaných respondentů (21) je v kategorii 25 až 34 let. Pouze 4 respondenti jsou ve věku do 24 let. Nízké zastoupení respondentů (6) je také ve věku 35 až 44 let. V nejstarší věkové kategorii je pouhých 5 respondentů.

Graf č. 2: Věková struktura respondentů

Bydliště respondentů

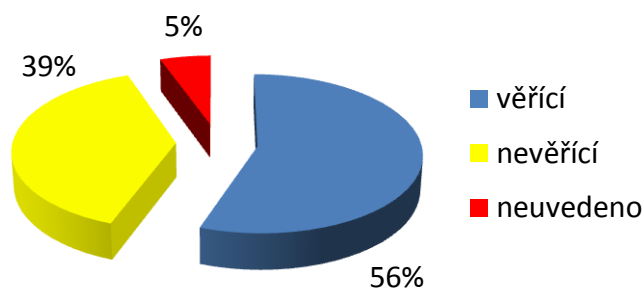
V grafu č. 3 je patrný poměr dotazovaných sociálních pracovníků, bydlících na vesnici a ve městě. Respondentů, kteří žijí na vesnici je 10, zbylých 26 respondentů bydlí ve městě.

Graf č. 3: Bydliště respondentů

Postoj k víře

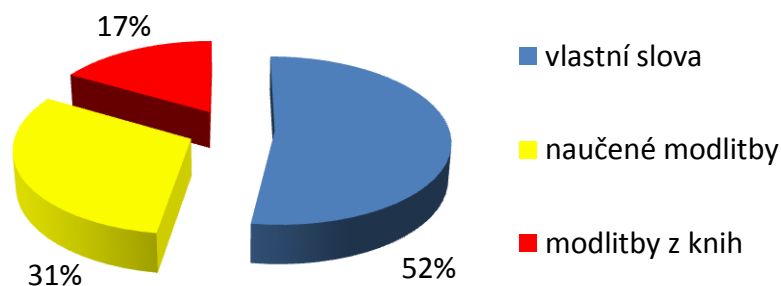
Poměr nevěřících a věřících sociálních pracovníků zachycuje graf č. 4. Více jak polovina respondentů (20) uvádí, že jsou věřící a modlí se. Mezi nevěřící se přihlásilo 14 respondentů, kteří zároveň uvedli, že se nemodlí. A pouze 2 respondenti, se k otázkám víry a modlitby nechtěli vyjádřit.

Graf č. 4: Postoj k víře

Způsob modlitby věřících respondentů

Jak je patrné z grafu č. 5, preferovaným způsobem modlitby věřících respondentů je modlitba vlastními slovy. K tomuto způsobu modlitby se přihlásilo 22 respondentů. Naučené modlitby jsou dalším oblíbeným způsobem modlitby věřících respondentů, k tomuto způsobu modlitby se přihlásilo 13 respondentů. Nejméně používaným způsobem modlitby u věřících respondentů je odříkávání modliteb z knih, které uvedlo 7 respondentů.

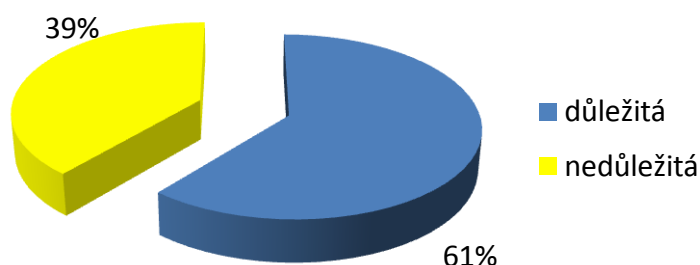
Graf č. 5: Způsob modlitby věřících respondentů

Způsob modlitby nevěřících pracovníků

Nevěřící sociální pracovníci (14) uvedli, že se nemodlí. Avšak téměř všichni nevěřící respondenti (13) uvádějí, že nastala v jejich životě těžká situace, kdy se svým způsobem uchýlili k modlitbě. Především se jednalo o prosby za zdraví své či svých blízkých nebo o klasické modlitby v těžkých životních situacích.

Důležitost modlitby pro respondenta

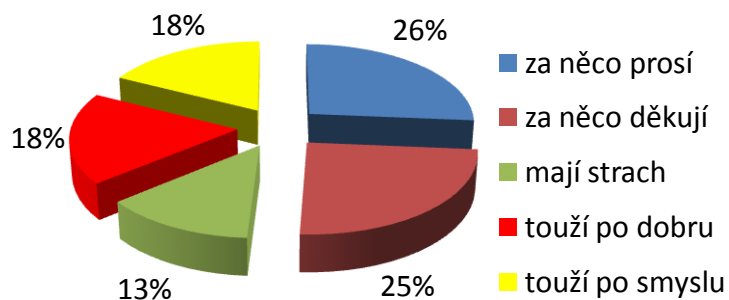
Graf č. 6 znázorňuje důležitost modlitby pro respondenty. Pro 22 respondentů je modlitba důležitá, zatímco 14 respondentů uvedlo, že pro ně modlitba důležitá není.

Graf č. 6: Důležitost modlitby pro respondenty

Důvody modlitby

Názor sociálních pracovníků na otázku: Proč se lidé modlí?, je patrný z grafu č. 7. Dle názoru sociálních pracovníků je hlavním důvodem to, že lidé chtějí Boha za něco prosit (30), a protože chtějí Bohu děkovat (28). Touhu lidí po dobru, spatřují sociální pracovníci za další důvod lidí k modlitbě (21). Dalším významným důvodem lidí, kteří se modlí je hledání smyslu života (20). Pouze 15 respondentů si myslí, že se lidé modlí z důvodu strachu.

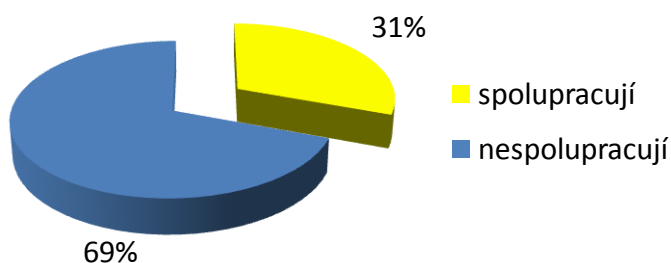
Graf č. 7: Důvody modlitby

Respondenti měli u této otázky možnost uvést vlastními slovy i další důvody k tomu, proč se lidé modlí. Této možnosti využilo 18 respondentů. Pro příklad uvádíme některé hlavní důvody:

- Lidé se modlí, protože hledají útěchu, naději a lásku. Modlitba lidem dává pokoru a ochranu, bezpečí, svobodu a odpuštění.
- Modlitba je pro člověka zastavení, útěcha, možnost pokory a také je časem na vděk.
- Modlitba je přiblížení k Bohu. Modlitbou lidé prosí nebo vzdávají díky za své blízké.
- Modlitba patří k rituálům, poskytuje jim oporu, útěchu a důvěru ve vyšší autoritu.
- Lidé chtějí skrze modlitbu dostat to, co si samy přejí.
- Při modlitbě lidé hledají životní a vnitřní rovnováhu.
- Modlitbou lidé chválí Boha.
- Modlitbou lidé hledají pomoc u Boha a chtějí nalézt pochopení.
- Modlitba lidem dává pokoj do jejich srdcí.

Spolupráce sociálních pracovníků s kněžími

Poměr sociálních pracovníků, kteří při své práci spolupracují s kněžími (11), je znázorněn v grafu č. 8. Ostatní respondenti (25) uvedli, že při své práci nespolupracují s kněžími.

Graf č. 8: Spolupráce sociálních pracovníků s kněžími

Forma spolupráce sociálního pracovníka s knězem

V případě, že sociální pracovník spolupracuje s knězem v duchovních otázkách svých klientů, potom uvádí tyto hlavní oblasti, které spolu řeší:

- zaopatření klienta
- nabídka mší
- zpověď klienta

- poskytnutí útěchy klientovi
- řešení sociální situace klientů
- jak se vyrovnat se zdravotním postižením.

Řešení duchovních otázek klienta bez kněze

Sociální pracovníci, kteří nespolupracují s kněžími, v otázkách duchovních potřeb svých klientů, se snaží pomoc dle svých zkušeností a vědomostí nebo odkážou klienta na pastoračního asistenta.

Zaměření sociálních pracovníků

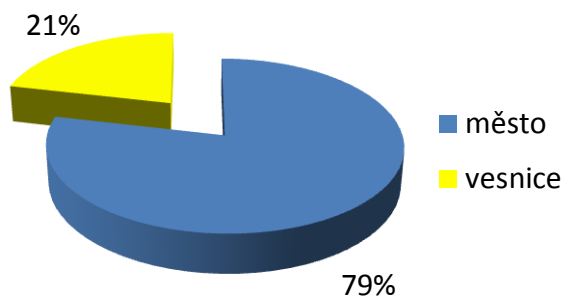
Z dotazníků vyplývá, že sociální pracovníci převážně pracují se sociálními skupinami: senioři (11), matky samoživitelky (10), handicapovaní lidé (9). Spolupracují i v jiných sociálních oblastech: lidé v nouzi (5), azylové domy (2), nízkoprahová centra (2), domácí násilí (2), romská komunita (2), hospicová péče (2), vězni a lidé po výkonu trestu (2), drogově závislí (1).

6.2. Výsledky z dotazníků pro kněze

Tímto dotazníkem chceme zjistit postoj duchovních k modlitbě. Postřehnout to, jaký vztah k modlitbě mají, a jak modlitba ovlivňuje jejich život. Zároveň chceme zmapovat formu a rozsah spolupráce kněží se sociálními pracovníky v souvislosti k duchovním otázkám klientů.

Bydliště a působnost kněží

Graf č. 9 znázorňuje působnost kněží. Zde je patrné, že převážná většina oslovených kněží působí ve městech (11) a pouze 3 kněží působí na vesnici. Celkem se šetření zúčastnilo 14 kněží z Jihočeského kraje.

Graf č. 9: Bydliště a působnost kněží

Pojetí modlitby dle kněží

Tato otázka má formu odpovědi otevřené. Hlavním důvodem této formy je postihnout názor kněží na modlitbu a zjistit, čím je modlitba pro kněze. Každý kněz mohl odpovídat dle vlastního uvážení a je zajímavé, že odpovědi měly společné jádro. Hlavní typy odpovědí byly následující:

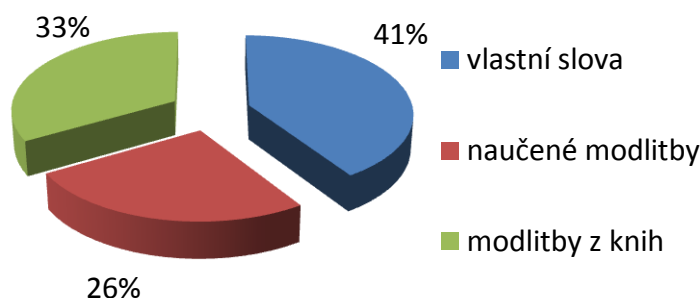
- *Modlitba je obrovským zdrojem síly, inspirace a nezbytnou podmínkou k životu.*
- *Modlitba je pro mě osobní rozhovor s Bohem, který mě má moc rád, kterému na mě záleží a který se mnou touží prožívat všechny události mého života. Modlitba mi pomáhá vytvářet potřebný vztah k Bohu, vztah, který vychází z důvěry a osobní zkušenosti s Bohem. Modlitba je pro mě rozhovor s Otcem, kterému se mohu svěřit se svými chybami, které jsem v životě udělal, které mi místo trestu rád odpustí a navrch přidá trošku životní moudrosti, kterou mohu pomáhat druhým.*
- *Modlitba je pro mě tolik, co dýchání pro život.*
- *Modlitba je cesta, jak dojít ke spáse.*
- *Modlitba je rozhovor s Bohem, ve kterém bych měl být spíše posluchačem nežli řečníkem.*

Modlitba ústní či modlitba v tichosti

Všichni respondenti uvedli, že používají obě formy modlitby, jak ústní modlitbu, tak modlitbu v tichosti. Hlavním typem odpovědi je, že ústní modlitbu praktikují ve společenství s věřícími nebo se spolubratry. Avšak většina respondentů preferuje modlitbu v tichosti, lépe se tak může soustředit na své nitro, na své myšlenky a pocity.

Způsob modlitby respondentů

Jak je patrné z grafu č. 10, preferovaným způsobem modlitby respondentů je modlitba vlastními slovy. K tomuto způsobu modlitby se přihlásilo 11 respondentů. Modlitby z knih jsou dalším oblíbeným způsobem modlitby respondentů, k tomuto způsobu modlitby se přihlásilo 9 respondentů. Nejméně používaným způsobem modlitby u respondentů jsou naučené modlitby, které uvedlo 7 respondentů.

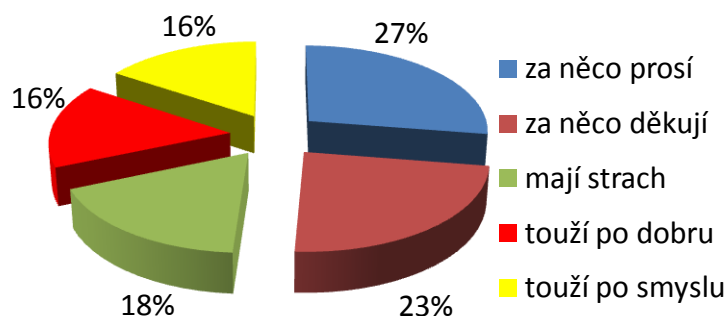
Graf č. 10: Způsob modlitby respondentů

Nejdůležitější modlitba pro kněze

Z odpovědí v dotaznících vyplývá, že nejdůležitější modlitbou je Otčenáš, protože obsahuje úplně všechno, co člověk potřebuje ve vztahu s Bohem. Dalšími důležitými modlitbami jsou například: Růženec, Breviář a modlitba srdcem. Zajímavá je odpověď, že „nejdůležitější modlitbou je mše svatá, protože skrze mši svatou se dá všechno vyprosit“.

Důvody modlitby

Názor kněží na otázku: Proč se lidé modlí?, je patrný z grafu č. 11. Hlavním důvodem je to, že lidé chtějí Boha za něco prosit (14), a protože chtějí Bohu děkovat (12). Významnými důvody, proč se lidé modlí, jsou i ty, že lidé mají strach (9), touží po dobru (8) a touží po smyslu (8).

Graf č. 11: Důvody modlitby

V otevřené části této otázky uvedli kněží další významné důvody, proč se lidé modlí. Možnosti doplnění této otázky využili 4 kněží, a jejich doplňující důvody uvádíme:

- *Lidé se modlí, protože hledají svou životní cestu, prohlubují svůj osobní vztah s Bohem, rozmlouvají s ním a naplňují prázdnotu svého srdce Boží přítomností.*
- *Skrze modlitbu lidé hledají sílu, orientaci, ale i chtějí přesunout zodpovědnost na druhého.*
- *Nejvroucněji se člověk modlí tehdy, když ho něco trápí.*
- *Lidé se modlí, protože hledají pochopení a sílu pro život.*

Pravé důvody k modlitbě

Existuje mnoho důvodů, které vedou lidi k modlitbě, a touto otázkou jsme chtěli zjistit názor kněží, zač bychom se měli modlit. Kněží uvedli mnoho důvodů k modlitbě, jejich výčet je následovný:

- *Máme se modlit za to, co je obsahem modlitby Otčenáš.*
- *Máme se modlit za Boží vůli, protože to je naše štěstí.*
- *Lidé by se měli modlit za to, aby našli svou životní cestu, aby prohlubovali osobní vztah s Bohem, rozmlouvali s ním, naplňovali prázdnotu srdce Boží přítomností.*
- *Máme se modlit za to, abychom milovali Ježíše.*
- *Máme se modlit za církev, křesťany, za vládcy, potřebné blízké, svěřené, za Ducha svatého, obrácení vlastní i druhých a za své město.*
- *Máme se modlit za pochopení Božího záměru s námi.*

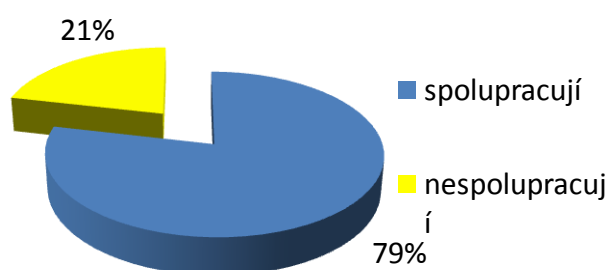
- *Máme se modlit za dobro pro celý svět.*
- *Máme se modlit za lásku Boží.*
- *Máme se modlit za všechny potřebné lidi kolem nás.*
- *Máme se modlit za obrácení naší duše.*

Zaměření kněží na sociální skupiny

Výsledky, které jsme získali od respondentů, ukazují, že hlavní sociální skupinou, které se kněží věnují, jsou především senioři (13). Kněží spolupracují také i s dalšími sociálními skupinami: lidé v nouzi (5), matky samoživitelky (3), romská komunita (2), azylové domy (2), domácí násilí (1) a hospicová péče (1). Spolupráci s vězni nevedl žádný z dotazovaných kněží.

Spolupráce kněží se sociálními pracovníky

Graf č. 12 ukazuje podíl kněží spolupracujících a nespolečujících se sociálními pracovníky nějaké organizace. Převážná většina kněží (11) spolupracuje s organizacemi, které pomáhají potřebným lidem. Pouze 3 kněží uvedli, že nespolečují se sociálními pracovníky nějaké organizace.

Graf č. 12: Spolupráce kněží se sociálními pracovníky

Spolupracující organizace a řešená problematika

Kněží převážně spolupracují s místní pobočkou Charity (8). Dále se intenzivně věnují lidem v domovech pro seniory spadajících do jejich farnosti (7). Kněží také spolupracují s mnohými dalšími organizacemi, občanskými sdruženími, dobrovolníky, apod. Řešená problematika je velmi různorodá. Lze ji shrnout do dvou hlavních oblastí: pomoc materiální a pomoc duchovní. Tuto problematiku hlouběji rozvádíme v diskusi.

7. Diskuse

Člověk je tvor celistvý, skládá se z těla a duše. Tyto dvě části člověka nelze rozdělit. A jak tělo má své fyziologické potřeby, tak i duše má své duchovní potřeby. Fyziologické potřeby těla naplňujeme různými způsoby, primárně příjmem potravy. Duchovní potřeby duše naplňujeme setkáním s Bohem prostřednictvím modlitby.

Katechismus katolické církve definuje modlitbu jako „*povznesení duše k Bohu*“. Modlitba je tedy vztahem mezi Bohem a člověkem. Aby tento vztah byl nezištný, čistý a zároveň účinný je potřeba, aby modlitba vycházela ze srdce. Podle sv. Terezie od Dítěte Ježíše „*je modlitba vzletem srdce k Bohu, pohledem k nebi, zvoláním vděčnosti a lásky ve zkoušce i v radosti*“. ⁶⁰

Na nesčetných místech Písma svatého vidíme důležitost modlitby. Dokonce Pán Ježíš, nám při svém pozemském putování dává příklad vroucného způsobu modlitby, vroucného způsobu spojení s Otcem. A navíc nám zanechává nejkrásnější a nejdůležitější modlitbu Otčenáš. V této modlitbě je obsaženo všechno, co potřebujeme vědět, chtít a konat.

Existuje mnoho způsobů, jakými se můžeme střídat s Bohem. Můžeme Boha velebít a klanět se mu, prosit jej, přimlouvat se k němu, vzdávat mu díky a chválit ho. Toto vše můžeme činit mluveným slovem, vnitřní modlitbou nebo rozjímáním. Veliká rozmanitost forem modlitby nabízí každému možnost setkávat se s Bohem jak v církvi, tak svým zcela osobitým způsobem.

Modlitba není jen náboženskou, ale hlavně lidskou záležitostí. Pokud je modlitba potlačena, nutně se to projeví jinde. Lidé, kteří se přestali modlit, za to často zaplatili, například ztrátou duševní rovnováhy, neklidem, útekem do otupělosti, tím že jsou přesyceni bezvýznamnostmi.

Téma modlitby je příliš obsáhlé na to, abychom ho zvládli vyložit do hloubky v několika kapitolách této bakalářské práce. Proto doporučuji prohloubit téma modlitby v rámci nějaké diplomové práce, kde bude větší prostor k zamyšlení.

Vztah k modlitbě a názor na modlitbu kněží a sociálních pracovníků jsme zjišťovali pomocí dotazníkové formy. Odpovědi kněží na modlitbu jsou různorodé, ale

⁶⁰ TEREZIE Z LISIEUX, *Autobiografické spisy (Dějiny Duše)*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství, 1991.

jádro odpovědí je velice podobné a je v souladu s učením katolické církve. Modlitba je pro kněze důležitou potřebou, zdrojem síly a energie, kterou z ní čerpají pro svůj každodenní život. Krásně a poeticky ji vystihuje jedna z odpovědí kněží: „Modlitba je pro mě tolik, co dýchání pro život“.

Z dotazníku pro kněze vyplývá, že kněží považují modlitbu Otčenáš za nejdůležitější ze všech modliteb, které máme k dispozici. Jde o modlitbu, která obsahuje úplně všechno, co člověk k životu potřebuje. Dalšími důležitými modlitbami jsou Breviář, Růženec, vnitřní rozjímání a především, každá modlitba, která vychází ze srdce.

Dle očekávání z dotazníků vyplývá, že modlitba v životě kněží je velmi důležitá, je součástí jejich života. Trochu jiné byly odpovědi u sociálních pracovníků, kteří v dotazníku uvedli, že jsou věřící, modlí se a považují modlitbu za důležitou v jejich životě. Nevěřící sociální pracovníci, jichž bylo 14 z celkového počtu 36 respondentů, nepovažují modlitbu za důležitou pro svůj život. Avšak téměř všichni nevěřící sociální pracovníci přiznávají, že v jejich životě nastaly těžké chvíle, kdy prosili o pomoc, uzdravení, apod. Modlili se, aniž by si to uvědomovali.

Dále jsme zjišťovali, který způsob modlitby je nejvíce oblíbený u kněží. Odpovědi byly velmi podobné a můžeme je shrnout do společného závěru. Z titulu svého povolání kněží musí používat při společné modlitbě s věřícími ústní modlitbu, ke které mají sice dobrý vztah a tato modlitba ve společnosti má své opodstatnění, avšak v soukromí preferují spíše modlitbu v tichosti, v usebranosti.

Existuje mnoho způsobů, jakými se můžeme modlit. Také z odpovědí v dotaznících vyplývá, že kněží a sociální pracovníci používají různé způsoby modlitby. Preferovaným způsobem modlitby je však modlitba vlastními slovy. K tomuto způsobu modlitby se přihlásili téměř všichni kněží a všichni věřící sociální pracovníci. Dokonce i dva sociální pracovníci, kteří nechtěli uvést svůj vztah k víře, preferují tento způsob modlitby. Domnívám se, že oblíbenost modlitby vlastními slovy preferují věřící proto, že mohou takto Bohu osobněji předložit své prosby, díky, své obavy a chvály. Jsou tak k Bohu blíže.

Další způsoby modlitby, ať se jedná o modlitby z knih nebo o naučené modlitby, jsou oblíbené u poloviny respondentů. Důvody mohou být různorodé. Například spatřují největší sílu v modlitbách, které jsou po staletí věřícími využívány, nebo spatřují výstižnost těchto modliteb v tom, co chtějí Bohu sdělit. Existuje celá řada

dalších důvodů, které mohou vést respondenty k volbě způsobu modlitby, avšak tato problematika překračuje cíle mé bakalářské práce. Tato zajímavá problematika může být cílem některé jiné práce.

Posledním zkoumaným pohledem na modlitbu bylo zjištění názoru respondentů, za co se lidé modlí. V odpovědích se respondenti shodují, že je mnoho různých důvodů, které vedou lidi k modlitbě. Převážně se shodují, že se lidé přiklání k modlitbě, když o něco prosí, když za něco děkují nebo hledají smysl. Ať jsou účely modliteb jakékoli, nepochybíme, když se budeme modlit za to, co je obsahem modlitby Otčenáš.

Nyní se pokusíme zanalyzovat význam modlitby na práci sociálního pracovníka. Z našeho šetření vyplývá, že v sociální oblasti pracují převážně ženy. To neznamená, že muži by měli nižší sociální citění nebo nutkání pomáhat potřebným lidem. Jak často vidíme z praxe, pokud je vypsáno výběrové místo v sociální oblasti pro muže, vždy je dost zájemců, kteří po nastoupení do příslušné organizace vykonávají svoji práci velmi dobře a svědomitě. Hlavním důvodem nižšího mužského zastoupení, často bývají nízké platové poměry v sociální sféře. Důvodem k odchodu mužů ze sociální sféry, může být také založení rodiny. Muž, který si chce založit rodinu, je nucen z důvodu finančního zajištění, hledat lukrativnější zaměstnání v jiné pracovní sféře, aby rodinu zajistil.

Z šetření dále vyplývá, že věkové zastoupení respondentů je také nerovnoměrné. Největší zastoupení sociálních pracovníků je ve věkové kategorii od 25 do 34 let. Může to být způsobeno tím, že respondenti v této věkové kategorii již dokončili potřebné vysokoškolské vzdělání a uplatňují své vědomosti v oblasti sociální práce v praxi. Dalším nezanedbatelným důvodem je stále se zvyšující požadavek na vzdělání pro pracovníky v sociální oblasti. Středoškolsky vzdělaní zaměstnanci jsou nuceni zvyšovat si své vzdělání. Z tohoto důvodu mnoho sociálních pracovníků, v starších věkových kategoriích (35 až 44 let a v kategorii 45 a více let), nehledě na kvalitně odváděnou práci, opouští sociální oblast a hledají uplatnění v jiných profesích, kde se od nich doplnění vzdělání nepožaduje. Nízké zastoupení je také ve věkové kategorii od 18 do 24 let. Důvodem může být, že respondenti si doplňují své vzdělání a nejsou tedy ještě začleněni do pracovního procesu v sociálních službách.

Dalším zajímavým výsledkem z šetření je, že v sociální oblasti pracují v přibližně stejném poměru věřící a nevěřící sociální pracovníci. Touha pomáhat potřebným lidem je stejná jak u věřících tak i u nevěřících lidí.

Z dotazníku pro sociální pracovníky vyplývá, že pouze třetina sociálních pracovníků spolupracuje při své pracovní činnosti s kněžími. Spolupráce sociálního pracovníka s knězem v duchovních záležitostech klientů není závislá na postoji sociálního pracovníka k víře. S knězem spolupracují stejně tak věřící jako i nevěřící sociální pracovníci. Tato spolupráce je spíše závislá na tom, zda sociální pracovník má nebo nemá možnost spolupracovat s knězem.

Spolupráci s knězem vyhledávají převážně sociální pracovníci, kteří se starají o seniory. Role sociálního pracovníka se většinou omezuje na zprostředkování kontaktu klienta s knězem, bez toho, aby se více angažoval. Konkrétní duchovní potřeby klientů pak řeší výhradně kněz. V mnohem menší míře spolupráci s knězem vyhledávají sociální pracovníci, kteří pracují s ostatními sociálními skupinami. Někteří tito sociální pracovníci uvedli, že sice nespolečně spolupracují s knězem při řešení duchovních otázek klienta, avšak alespoň spolupracují s pastoračním asistentem.

Kněží se věnují široké škále sociálních skupin, téměř všichni kněží spolupracují se sociálními pracovníky. Nejvíce jsou jejich služby využívány seniory a lidmi v těžkých životních situacích. Vyšší spolupráci kněží se seniory můžeme zdůvodnit vyšším zájmem seniorů o duchovní otázky. Senioři v této etapě života bilancují nad svým životem a zamýšlejí se, co bude pokračovat po smrti.

Zcela jiné jsou důvody ke spolupráci s kněžími u lidí v těžkých životních situacích. Tito lidé hledají nejprve pomoc materiální a poté jsou více otevření pro své duchovní potřeby. Tato druhá část jejich potřeb bývá nečastěji opomíjena v různých organizacích, které pracují s lidmi v nouzi. Často se jedná o hledající lidi, jsou ochuzeni o duchovní pomoc, kterou by možná mnoho z nich využilo. Sociální pracovník by se mohl více zajímat o duchovní stránku svých klientů, spolupracovat s knězem i v duchovní části potřeb svých klientů.

8. Závěr

V první části bakalářské práce jsem se snažila definovat modlitbu, jak ji vnímají respondenti a porovnat s definicí, která je uvedena v Katechismu katolické církve. Jaká mají respondenti očekávání od modlitby a jaké jsou jejich preferované způsoby modlitby, jsem rozvedla dále.

Ze získaných dat v dotaznících vyplývá, že modlitba je součástí života všech věřících lidí. Je to způsob prožívání vnitřního duchovního života každého věřícího jedince. Je to zdroj k čerpání životní síly, děkování za dobra, prosby za rozličné potřeby, naslouchání Božímu hlasu, hledání životního smyslu, apod. Modlitba je smlouvou mezi Bohem a člověkem v Kristu. Nutno vyzdvihnout, že tyto rozmanité odpovědi respondentů vždy byly ve shodě s učením katolické církve.

Je mnoho způsobů a forem povznesení srdce k Bohu. Můžeme odříkávat naučené modlitby, mluvit vlastními slovy, můžeme rozjímat, modlit se v tichosti, apod. Každý způsob modlitby má svůj nezaměnitelný význam. Není důležité, jaký způsob si vybereme, důležité je, že se pokusíme navázat komunikaci s Bohem. Každý si může vybrat svůj osobitý způsob komunikace, důležité však je hledat a naleznout jej.

V druhé části bakalářské práce jsem se pokusila zmapovat postoj sociálních pracovníků k víře a k modlitbě a jak se sociální pracovníci v různých organizacích zaobírají duchovními otázkami svých klientů. Také jsem chtěla zjistit formu a rozsah spolupráce sociálních pracovníků a kněží.

Ze získaných dat v dotaznících vyplývá, že v sociální oblasti pracují věřící a nevěřící sociální pracovníci, a to přibližně ve stejném poměru. Pro věřící sociální pracovníky je modlitba důležitou součástí jejich života. Modlí se a komunikují s Bohem pravidelně. Naopak nevěřící sociální pracovníci nepovažují modlitbu v jejich životě za důležitou, i když většina z nich přiznala, že se někdy modlila.

Přibližně polovina sociálních pracovníků spolupracuje při své pracovní činnosti s kněžími nebo alespoň s pastoračními asistenty. Tato spolupráce převážně probíhá u seniorů, u lidí v nouzi a u handicapovaných lidí. Spolupráce sociálního pracovníka s knězem v duchovních záležitostech klientů není závislá na postoji sociálního pracovníka k víře. Tato spolupráce je spíše závislá na tom, zda sociální pracovník má v organizaci nastaveny podmínky ke spolupráci s knězem. Angažovanost sociálního pracovníka je většinou omezená na zprostředkování kontaktu svěřeného klienta

s knězem. Konkrétní duchovní potřeby klientů pak řeší jen kněz. Sociální pracovník se již více nevěnuje duchovním potřebám klienta.

V třetí části bakalářské práce jsem se pokusila zmapovat formu, způsob a rozsah práce kněží se sociálními skupinami lidí, kteří jsou znevýhodněni ve společnosti. Zjistit jejich potřeby a očekávání od kněží. Také jsem chtěla postihnout způsob a možnosti spolupráce kněží se sociálními pracovníky.

Ze získaných dat v dotaznících vyplývá, že působnost kněží je zaměřena na lidi všech sociálních skupin, kteří vyhledávají nebo potřebují pomoc kněze. Kněží se převážně věnují seniorům a lidem v těžkých životních situacích. Potřeby jednotlivých sociálních skupin se velmi liší. Senioři převážně mívají duchovní potřeby, protože ve své pokročilé etapě života začínají hodnotit svoji pozemskou cestu a začínají se zabývat otázkami dalšího pokračování života. Kdežto lidé, kteří se nacházejí momentálně v těžké životní situaci, potřebují od kněze nejdříve pomoc materiální nebo radu, jak zvládnout svízelnou životní situaci. Teprve po vyřešení svého životního problému jsou více otevřeni autoritě, která jim pomohla v těžké životní situaci. Jedná se většinou o matky samoživitelky, lidi trpící domácím násilím, lidi ve finanční krizi, lidi bez domova, lidi po výkonu trestu, romskou komunitu, lidi drogově závislé nebo lidi s handicapem. Tito lidé jsou většinou hledající a zmatení v životě, a proto by mnoho z nich poznání Boha mohlo zaujmout. V tuto chvíli je duchovní pomoc těmto lidem namístě.

9. Seznam použité literatury

BENEDIKT XVI. *Modlitba*. Olomouc: Matice cyrilometodějská ve spolupráci s Arcibiskupstvím olomouckým, 2008. ISBN 978-80-7266-285-2.

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad. 12. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2006. ISBN 80-85810-42-5.

DE FIORES, S. GOFFI, T. *Slovník spirituality*. Přel. Terezie Brichtová OP a Jan Lachman. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9.

Katechismus katolické církve. Přel. Josef Koláček. 1. vyd. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

STINISSEN, G. *Růst v modlitbě. Putování ve stopách Terezie z Avily*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-727-9.

TEREZIE OD JEŽÍŠE. *Život*. 2. vyd. Vimperk: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900138-3-X

TEREZIE Z LISIEUX. *Autobiografické spisy. Dějiny Duše*. 1. vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1991. ISBN 80-900807-5-8.

ŠPIDLÍK, T. *Umíme se modlit?*, SOCIETAS Nakladatelství Tovařystva Ježíšova, 1993.

ŠRAJER, J., RYNEŠOVÁ, M., FELDMANN V. *Život z víry*, Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, 2005. ISBN 80-7040-809-X

Youcat: Katechismus katolické církve pro mladé, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-7195-495-8

10. Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro sociální pracovníky

Příloha č. 2: Dotazník pro kněze

Příloha č. 3: Zpracované odpovědi z dotazníků pro sociální pracovníky

Příloha č. 4: Zpracované odpovědi z dotazníků pro kněze

Příloha č. 1: Dotazník pro sociální pracovníky

1. Vaše pohlaví?

- a) Muž
- b) Žena

2. Kolik je vám let?

- a) 18 - 24
- b) 25 - 34
- c) 35 - 44
- d) 45 -

3. Kde žijete?

- a) Ve městě
- b) Na vesnici

4. Jste věřící? Modlíte se?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nechci odpovědět

5. a) Pokud ano, používáte k modlitbě vlastní slova, naučené modlitby, modlitby z knih?

- a) Vlastní modlitby
- b) Naučené modlitby
- c) Modlitby odřikávám z knihy

b) Pokud ne, byla někdy ve vašem životě situace, kdy jste se modlil/la např. za zdraví někoho blízkého, za ochranu pro někoho blízkého, apod?

(odpovězte, prosím, vlastními slovy)

6. Je pro Vás modlitba důležitá?

- a) Ano
- b) Ne

7. Proč si myslíte, že se lidé modlí?

- a) Za něco prosí
- b) Za něco děkují
- c) Mají strach
- d) Touží po dobru
- e) Touží po smyslu
- f) Vlastní odpověď:

8. Spolupracujete při své práci sociálního pracovníka s knězem?

- a) Ano
- b) Ne

9. a) Pokud ano, na které otázky se ho nejčastěji ptáte? (uved'te alespoň jednu)

b) Pokud ne, jak řešíte otázky klientů, které se přímo týkají víry a duchovního života?

10. S jakými sociálními skupinami pracujete?

- a) Matky samoživitelky
- b) Lidé ve vězení
- c) Handicapovaní lidé
- d) Senioři
- e) Jiný typ skupiny, uveďte jaký?

Příloha č. 2: Dotazník pro kněze

- 1) **Kde žijete, působíte?**
 - a) Ve městě
 - b) Na vesnici

- 2) **Čím je pro Vás modlitba? Co Vám dává?**

- 3) **Preferujete ústní modlitbu, nebo modlitbu v tichosti? Proč tu či onu?**

- 4) **Používáte k modlitbě vlastní slova, naučené modlitby, modlitby z knih? (můžete označit i více možností)**
 - a) Vlastní modlitby
 - b) Naučené fráze
 - c) Modlitby odříkávám z knihy

- 5) **Která z modliteb je podle Vás nejdůležitější? Z jakého důvodu?**

- 6) Proč si myslíte, že se lidé modlí? (můžete označit i více možností)**
- a) Za něco prosí
 - b) Za něco děkují
 - c) Mají strach
 - d) Touží po dobru
 - e) Touží po smyslu
 - f) Vlastní odpověď:
- 7) Zač se máme modlit?**
- 8) Spolupracujete při své práci se sociálními skupinami, které jsou znevýhodněné? Např:**
- f) Matky samoživitelky
 - g) Lidé ve vězení
 - h) Handicapovaní lidé
 - i) Senioři
 - j) Jiný typ skupiny, uveďte jaký?
- 9) Spolupracujete při své práci se sociálním pracovníkem nějaké organizace?**
- a) Ano
 - b) Ne
- 10) Pokud ano v jaké organizaci? Jaké otázky spolu nejčastěji řešíte?**

Příloha č. 3: Zpracované odpovědi z dotazníků pro sociální pracovníky

Číslo respondenta	Demografické otázky			Otázky k modlitbě										Otázky k sociální práci									
	Pohlaví	Věk	Bydliště	Věřící	Věřící: Způsob modlitby			Nevěřící: nastala situace, kdy se modlili?	Je modlitba důležitá?	Proč se lidé modlí?					Spolupracujete s knězem	pokud ano, jaké otázky řešíte	pokud ne, jak řešíte otázky klientů	S jakými sociálními skupinami spolupracujete?					
					vlastní slova	naučené modlitby	modlitby z knih			za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu				další	matky samoživitelky	vězni	handicapovaní	senioři	ostatní
1	žena	25 - 34	vesnice	ano	X	X			ano	X	X				útěcha, naděje, láska, dává pokoru a ochranu, bezpečí, svobodu, odpuštění	ne	odpovídám dle svého názoru, dle víry, srdce a zkušenosti	X					lidé postižení domácím násilím
2	žena	25 - 34	město	ne			ano	spíše vyslovené přání	ne			X				ne	zatím jsem neřešila	X					Romové
3	žena	25 - 34	vesnice	ano	X	X			ano	X	X			modlitba je zastavení, útěcha, možnost pokory, čas na vděk	ne	zajistím pastoračního asistenta, mám vzdělání v oblasti psychospirituální krize				X			
4	žena	35 - 44	město	ano	X	X			ano				X	přiblížení k Bohu, prosí či vzdávají díky za své blízké	ne	pomáhám dle svých znalostí, mohu zprostředkovat kontakt s pastoračním asistentem		X					lidé po výkonu trestu
5	muž	25 - 34	vesnice	ano	X		X		ano	X	X	X	X		s knězem řeším sociální situaci klientů, jak poskytnout útěchu klientovi, jak mu být oporou	ano					X		
6	žena	25 - 34	město	ne			ano	nastala u mě situace, kdy jsem se modlila	ne	X						ne	odkážu klienta na pastoračního asistenta						pracuji v azylovém domě
7	žena	25 - 34	město	ne			ano	nastala u mě situace, kdy jsem se modlila	ne				X			ne	snažím se odpovědět sama, popřípadě odkážu klienta do kostela				X		
8	muž	25 - 34	vesnice	ano	X				ano	X	X	X	X			ne	používám vlastní zkušenosti a rady	X		X			
9	žena	45 s více	město	ano	X	X			ano	X	X		X			ano	řešila jsem sociální situaci klientů, zprostředkovala jsem klientovi duchovní podporu					X	

Číslo respondenta	Demografické otázky			Otázky k modlitbě										Otázky k sociální práci									
	Pohlaví	Věk	Bydliště	Věřící	Věřící: Způsob modlitby			Nevěřící: nastala situace, kdy se modlili?	Je modlitba důležitá?	Proč se lidé modlí?					Spolupracujete s knězem	pokud ano, jaké otázky řešíte	pokud ne, jak řešíte otázky klientů	S jakými sociálními skupinami spolupracujete?					
					vlastní slova	naučene modlitby	modlitby z knih			za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu				další	matky samoživitelky	vězni	handicapovaní	senioři	ostatní
10	žena	25 - 34	město	ano	X	X			ano	X	X		X			otázky týkající se smrti, útěchy, modlitby s umírajícím, zprostředkují návštěvu kněze za účelem zprostředkování eucharistie, pomazání nemocných, zpověď, duchovní rozhovor s knězem					X	hospicová péče	
11	žena	35 - 44	město	ne				ano	ne	X	X	X	X	X	modlitba patří k rituálům, poskytuje oporu, útěchu, důvěru ve vyšší autoritu	ne	spolupracuji s pastoračním asistentem, pořádáme přednášky pro sociální pracovníky s cílem seznámit je s duchovními potřebami	X					romská komunita
12	žena	25 - 34	město	ano	X				ano	X	X	X	X	X		ne	používám vlastní zkušenosti a rady, nabídka kněze a pastoračního asistenta nebyla v mé praxi klienty využita				X		
13	žena	25 - 34	město	nevedeno	X			ano	ano	X	X	X	X	X	lidé chtějí dostat to, co si sami přejí	ano	pracuji s dětmi s kombinovaným postižením, případné dotazy tohoto rázu řeším s jejich rodiči např. jak přijmout handicapované dítě do rodiny, s tímto problémem mi pomáhá kněz				X		
14	žena	25 - 34	vesnice	ne					ne	X	X	X	X	X	lidé hledají duševní rovnováhu	ne	co dovedu, to zodpovím, a ostatní klienty odkážu na pastoračního asistenta	X					lidé v nouzi
15	žena	25 - 34	město	nevedeno	X			ano	ano	X		X	X		lidé se většinou modlí, když něco potřebují	ne	neuvedeno				X		
16	žena	25 - 34	vesnice	ne				ano	ne	X	X	X	X		hledání duševní rovnováhy, pomoci v nouzi	ne	tyto otázky jsem neřešila	X					lidé v nouzi

Číslo respondenta	Demografické otázky			Otázky k modlitbě											Otázky k sociální práci										
	Pohlaví	Věk	Bydliště	Věřící	Věřící: Způsob modlitby			Nevěřící: nastala situace, kdy se modlili?	Je modlitba důležitá?	Proč se lidé modlí?					Spolupracujete s knězem	pokud ano, jaké otázky řešíte	pokud ne, jak řešíte otázky klientů	S jakými sociálními skupinami spolupracujete?							
					vlastní slova	naučene modlitby	modlitby z knih			za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu				další	matky samoživitelky	vězni	handicapovaní	senioři	ostatní		
17	žena	18 - 24	město	ne				ano	již několikrát jsem se modlila	ne	X	X	X		X		ne		snažím se řešit tyto otázky, jak umím				X		
18	žena	18 - 24	město	ne				ano	již několikrát jsem se modlila	ne	X	X			X		ne		snažím se řešit tyto otázky, jak umím, pouštíme si filmy s duchovní tematikou a čteme duchovní literaturu				X		
19	žena	45 a více	město	ano	X	X	X			ano	X	X		X		chválí Boha	ano	Kdy přijede zaopatřit klienta							pracuji v hospicu
20	žena	18 - 24	město	ne				ano	nemodlila, ale v duchu jsem si přála pomoc	ne	X	X	X	X	X		ano	řešíme nabídku mší, zpověď klienta,					X		
21	muž	35 - 44	město	ano	X					ano	X	X					ne		snažím se jim pomoci sám						Kontaktní centra (drogově závislí)
22	žena	45 a více	vesnice	ano	X	X	-			ano	X	X				hledají pomoc u Boha, chtějí nalézt pochopení	ne	-	pomáhám podle svých znalostí	X					nízkoprahová centra
23	muž	25 - 34	město	ne	-	-	-	ano	měl jsem přání	ne				X			ne	-	zatím jsem ve své práci tyto otázky neřešil						azylové domy
24	žena	25 - 34	vesnice	ne	-			ano	nastala, kdy jsem se modlila	ne	X		X			modlitba jim dává pokoj do jejich srdcí	ne		popřípadě využívám pomoc pastoračního pracovníka						lidé v nouzi
25	muž	25 - 34	město	ne				ano	nastala, kdy jsem se modlil	ne	X				X		ne		zajistím pastoračního asistenta				X		
26	muž	25 - 34	vesnice	ano	X	X				ano	X	X	X	X	X		ne		snažím se pomoci jak dovedu	X					lidé v nouzi

Číslo respondenta	Demografické otázky			Otázky k modlitbě										Otázky k sociální práci											
	Pohlaví	Věk	Bydliště	Věřící	Věřící: Způsob modlitby			Nevěřící: nastala situace, kdy se modlili?	Je modlitba důležitá?	Proč se lidé modlí?					Spolupracujete s knězem	pokud ano, jaké otázky řešíte	pokud ne, jak řešíte otázky klientů	S jakými sociálními skupinami spolupracujete?							
					vlastní slova	naučene modlitby	modlitby z knih			za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu				další	matky samoživitelky	vězni	handicapovaní	senioři	ostatní		
27	žena	45 s více	město	ano	X	X			ano	X	X		X	X	každý člověk potřebuje modlitbu i taci, kteří si to neuvědomují	ano	podle potřeby zprostředkovávám duchovní podporu u kněze					X			
28	žena	25 - 34	město	ano	X	X			ano	X	X		X			ano	S knězem nejčastěji řeším sociální situaci klientů, zajišťuji možnost přijetí eucharistie, nebo duchovní rozhovor					X			
29	žena	35 - 44	město	ne				ano	v těžkých životních situacích v duchu prosím o pomoc, děkuji za zdraví	ne	X	X	X	X	X	modlitba patří k rituálům, poskytuje oporu, útěchu, důvěru ve vyšší autoritu	ne		spolupracuji s pastoračním asistentem, pokud je to zapotřebí	X					lidé v nouzi
30	žena	25 - 34	město	ano	X				ano	X	X	X	X	X		ne		klientům odpovídám dle svého názoru a zkušeností				X		nízkoprahové centrum	
31	žena	45 a více	město	ano	X	X	X		ano	X	X		X		chválí Boha	ano	většinou žádám kněze o zaopatření klienta						X		
32	žena	18 - 24	město	ne				ano	asi dvakrát v životě	ne	X	X	X	X	potřebují útěchu a hledají pomoc	ano	domluva osobní zpovědi, zajištění mše v našem zařízení						X		
33	žena	25 - 34	město	ano	X	X	X		ano	X	X				modlitba je pro člověka útěchou	ne	-	zajistím pastoračního asistenta					X		
34	žena	35 - 44	město	ano	X	X	X		ano				X	lidé nejčastěji prosí za sebe a za své blízké	ne	-	využívám své znalosti a zkušenosti		X					lidé po výkonu trestu	
35	muž	25 - 34	vesnice	ano	X		X		ano	X	X	X	X			ano	diskutuji s knězem o možnosti útěchy pro své klienty, jak je vyslechnout						X		
36	muž	35 - 44	město	ano	X		X		ano	X	X		X			ne		pokud vím, tak odpovím	X					domácí násilí	

Příloha č. 4: Zpracované odpovědi z dotazníků pro kněze

Číslo respondenta	Bydliště	Otázky k modlitbě										Otázky k sociální práci									
		Čím je pro vás modlitba? Co vám dává?	Preferujete ústní modlitbu nebo v tichosti?	Způsob modlitby			Která modlitba je nejdůležitější a proč?	Proč se lidé modlí?					Zač se máme modlit?	s jakými sociálními skupinami spolupracujete?			Spolupracujete se sociálními pracovníky nějaké organizace?	Pokud ano, v jaké organizaci? Jaké otázky spolu nejčastěji řešíte?			
				vlastní slova	naučené modlitby	modlitby z knih		za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu		další	matky samozvítelky	vězni			handicapovaní	senioři	ostatní
1	město	Osobní rozhovor s Bohem, který mě má moc rád, kterému na mě záleží a touží se mnou prožívat všechny události mého života. Pomáhá mi vytvářet potřebný vztah k Bohu, vztah, který vychází z důvěry a osobní zkušenosti s Bohem. Rozhovor s Otcem, kterému se mohu svěřit se svými chybami, které jsem v životě udělal, které mi místo trestu rád odpustí a navrch přidá trošku životní moudrosti, kterou můžeme pomáhat druhým.	Obojí. Každá z nich má pro duchovní růst člověka hluboký význam, pro osobní vztah s Bohem	X	X		Otčenáš. Obsahuje úplně všechno, co člověk potřebuje ve vztahu s Bohem vědět, jaký je ke mně náš Nebeský Otec, jaký mám být, jak mám jednat, k jakému cíli směřuji a kdo mne na konci mé životní poutě v tomto světě bude očekávat s otevřenou náručí.	X	X	X	X	X	Hledají svou životní cestu, prohlubují osobní vztah s Bohem, rozmlouvají s Ním, naplňují prázdnotu svého srdce Boží přítomností	Najít svoji životní cestu, prohlubovat osobní vztah s Bohem, rozmlouvat s Ním, naplňovat prázdnotu srdce Boží přítomnosti.			X	X	Romové, lidé v nouzi	ano	Charita. Navzájem si pomáháme, doplňujeme se. Řešíme otázky kolem lidí bez domova.
2	město	Modlitba je stěžejní pro můj život. Dává mi naději pro sebe i pro ostatní, je to nutnost pro život	Obojí. Ústní modlitbu preferuji při breviáři, nebo při modlitbě růžence ve společenství s bratry. Modlitbu v tichosti mám rád při adoraci nebo při modlitbě v kapli.	X	X		Společná modlitba s bratry. Soukromé modlitby v kapli.	X	X	X			Máme se modlit za to, abychom milovali Ježíše.			X	lidé v nouzi	ano	Charita, řešíme např. jak pomoci lidem materiálně, duchovně.		
3	vesnice	Modlitba je pro mě kotvou. Je to má posila, uvědomuji si, že všechno je na mě. Je to pro mě také povinnost vůči dárci všeho dobrého, vůči sobě svěřeným a těm, kdo o modlitbu prosí a otázka věrnosti, vděčnosti.	Obojí. Modlitbu ústní jako prostředek věrnosti a splnění povinností. Modlitbu v tichosti k posílení vztahu s Bohem.	X	X	X	Breviář (žalmy), růženec, staré latinské modlitby.	X	X	X	X	X	hledají sílu, orientaci, ale i chtějí přesunout zodpovědnost na druhého	Za církve, křesťany, za vládcy, potřebné blízké, svěřené, za dary Ducha svatého, obrácení, za své město			X	domácí násilí	ano	Charita, pomoc ženám v tísní, dobrovolnické organizace, organizace pomáhající lidem při domácím násilí	
4	město	Modlitba je pro mě tolik, co dýchání pro život.	Praktikuji obě, ale preferuji modlitbu v tichosti.			X	Rozjímání, modlitba v tichu, protože oživuje i ústní modlitbu.	X					Za to, co je obsahem modlitby Otče náš.			X		ne			

Číslo respondenta	Bydliště	Otázky k modlitbě										Otázky k sociální práci									
		Čím je pro vás modlitba? Co vám dává?	Preferujete ústní modlitbu nebo v tichosti?	Způsob modlitby			Která modlitba je nejdůležitější a proč?	Proč se lidé modlí?					Zač se máme modlit?	s jakými sociálními skupinami spolupracujete?							
				vlastní slova	naučené modlitby	modlitby z knih		za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu		další	matky samoživitelky	vězni	handicapovaní	senioři	ostatní	Spolupracujete se sociálními pracovníky nějaké organizace	Pokud ano, v jaké organizaci? Jaké otázky spolu nejčastěji řešíte?
5	vesnice	Modlitba je obrovským zdrojem síly, inspirace a nezbytnou podmínkou k životu.	Každá forma má svoje. V srdci člověk může s Pánem mluvit pořád. Nejsilnější je mše svatá.	X			Není silnější modlitby než mše svatá. Skrze mši svatou se dá nejvíce vyprosit.	X	X	X	X	X	Nejvroucněji se člověk modlí tehdy, když ho něco trápí.	Za Boží vůli. To je naše štěstí	X				lidé v nouzi, bezdomovci	ano	Charita, OS roztačená kolečka, Domov pro seniory, Konzultace týkající se různých projektů. Je to vzájemná pomoc, někdy se obracím já na ně někdy oni na mě.
6	město	Modlitba je cesta, jak dojít ke spáse.	Mám rád modlitbu v tichu, člověk se tak může lépe soustředit na své nitro. Ústní modlitbu (nahlas) preferuji při mši svaté a také ve společné modlitbě s věřícími.	X		X	Nejdůležitější dle mého názoru je modlitba Otčenáš.	X	X				Za to abychom našli tu pravou cestu.				X	X	ano	Spolupracuji s charitou a s domovy pro seniory, Většinou jedním přímo s klienty, sociální pracovník mě jen informuje, kdo měl zájem o mou návštěvu.	
7	město	Modlitba je pro mě silou, je to obrovský zdroj podpory.	Mám rád obě tyto formy.	X		X	Otčenáš a Zdravas Maria	X	X	X	X	X	Za pochopení Božího záměru s námi.	X				lidé v nouzi	ne		
8	město	Modlitba je pro mě rozhovor s Bohem.	Obojí	X	X	X	Otčenáš	X	X	X	X	X	Za dobro pro celý svět.				X	romové	ano	Charita, řešíme převážně materiální stránku lidí	
9	město	Modlitba je pro mě denní chléb, je to něco, co potřebuji každý den, je to součástí mého života.	Myslím si, že jsou vhodné obě tyto formy modlitby. Záleží na každém z nás, jakou formu si vybere a jaká mu vyhovuje nejvíce.	X	X	X	Dle mého názoru je nejdůležitější modlitba opravdová, modlitba, která vychází z našeho srdce.	X	X	X			Měli bychom se modlit za lásku Boží.				X		ano	Domovy pro seniory, nejčastěji řeším zaopatření klienta, přináším klientům eucharistii a nabízím zpověď	

Číslo respondenta	Bydliště	Otázky k modlitbě										Otázky k sociální práci									
		Čím je pro vás modlitba? Co vám dává?	Preferujete ústní modlitbu nebo v tichosti?	Způsob modlitby			Která modlitba je nejdůležitější a proč?	Proč se lidé modlí?					Zač se máme modlit?	s jakými sociálními skupinami spolupracujete?			Spolupracujete se sociálními pracovníky nějaké organizace	Pokud ano, v jaké organizaci? Jaké otázky spolu nejčastěji řešíte?			
				vlastní slova	naučené modlitby	modlitby z knih		za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu		další	matky samoživitelky	vězni			handicapovaní	senioři	ostatní
10	vesnice	Modlitba je pro mě posilou, která mě žene dál.	Praktikuji obojí, jelikož ústní modlitba je pro mě povinností, pokud se ale modlím osobně, využívám nejčastěji modlitbu v tichosti.	X	X	X	Breviář, Růženec, Skrže růženec si můžeme vyprosít velké věci.	X	X	X	X	X	hledají pochopení a sílu pro život	Za všechny potřebné lidi kolem nás.				X	ano	charita, domov pro seniory. Řešíme, jak pomoci lidem v nouzi hlavně materiálně a duchovně. Se seniory mám většinou duchovní rozhovory.	
11	město	Modlitba je pro mě útěchou v těžkých chvílích, je to taková má posila.	Mám nejvíce rád modlitbu v tichosti. Lépe se tak soustředím na to, co chci Bohu sdělit.			X	Otčenáš	X						Za dar pochopení.			X	ne			
12	město	Modlitba je rozhovor s Bohem, ve kterém bych já měl být spíše posluchačem nežli řečníkem.	Obě tyto formy jsou pro život křesťana důležité.	X			Když se nad touto otázkou hluboce zamyslím, řekl bych, že ve mši svaté je obsaženo úplně všechno i nejdůležitější modlitby.	X	X	X	X	X		Měli bychom se modlit za to, abychom vždy našli tu pravou Boží vůli a tou se řídili.	X			X	lidé bez domova	ano	charita, azylové domy, domovy pro seniory, řešíme otázky materiální pomoci klientům, Připravujeme přednášky v azylových domech, kde se snažíme pracovat s lidmi bez domova. V domovech pro seniory docházím za lidmi kvůli duchovnímu rozhovoru.

Číslo respondenta	Bydliště	Otázky k modlitbě										Otázky k sociální práci										
		Čím je pro vás modlitba? Co vám dává?	Preferujete ústní modlitbu nebo v tichosti?	Způsob modlitby			Která modlitba je nejdůležitější a proč?	Proč se lidé modlí?					Zač se máme modlit?	s jakými sociálními skupinami spolupracujete?								
				vlastní slova	naučené modlitby	modlitby z knih		za něco prosí	za něco děkují	mají strach	touží po dobru	touží po smyslu		další	matky	samoživitelky	vězni	handicapovaní	senioři	ostatní	Spolupracujete se sociálními pracovníky nějaké organizace	Pokud ano, v jaké organizaci? Jaké otázky spolu nejčastěji řešíte?
13	město	Modlitba je potěcha mé duše.	Obojí. Raději však mám modlitbu v tichosti.	X			Otčenáš, je v něm skutečně všechno co potřebujeme.	X	X		X				Za dar lásky a pokory.				X	hospicová péče	ano	Nejčastěji spolupracuji se seniory. Docházím také do hospicu, kde jsem pro věřící člověkem, kterému se svěřuji, snažím se je například smířit s jejich rodinami a příbuznými, apod.
14	město	V modlitbě spatřuji život křesťana.	Mám nejraději modlitbu ústní tedy modlitbu nahlas, má pro mě větší váhu a vážnost.		X	X	Každá modlitba je důležitá, nejdůležitější je ale dle mého názoru Otčenáš. Tuto modlitbu nás naučil náš Pán.	X	X			X			Za obrácení naší duše.				X		ano	Domov pro seniory, řeším duchovní otázky, zpověď, máme i takový kroužek v domově pro seniory, kde se věnujeme čtení Bible, poté si tyto čtení vykládáme

11. Abstrakt

POLÁČKOVÁ, L. *Pojetí modlitby z hlediska katechismu katolické církve se zaměřením na práci sociálního pracovníka*. České Budějovice 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra teologických věd. Vedoucí práce K. Skalický.

Klíčová slova: modlitba, způsoby modlitby, Katechismus katolické církve, sociální pracovník, sociální organizace, kněz, materiální a duchovní potřeby

Práce se zabývá pojetím modlitby, postojem k modlitbě a způsoby modlitby kněží a sociálních pracovníků. Dále se práce zabývá možnostmi spolupráce sociálních pracovníků a kněží, zjišťuje formu a rozsah jejich spolupráce. Teoretická část definuje modlitbu, způsoby a formy modlitby dle Katechismu katolické církve a knihy *Život z víry*, zabývá se porovnáním mezi těmito knižními zdroji.

Praktická část zjišťuje, co je modlitba pro kněze, jak vnímají modlitbu, a jaké způsoby modlitby preferují kněží a sociální pracovníci. Analyzuje míru spolupráce sociálních pracovníků s kněžími v závislosti na jejich osobitém postoji k víře. Mapuje také způsob a rozsah spolupráce sociálních pracovníků dané organizace s kněžími v otázkách duchovních potřeb svých klientů. Dále popisuje hlavní sociální skupiny, které vyhledávají pomoc kněží, a jaké otázky a potřeby většinou řeší. Popisuje také hlavní typy organizací, které spolupracují s kněžími v souvislosti s naplněním materiálních a duchovních potřeb.

Abstract

Interpretation on the prayer from the Catechism of the Catholic Church viewpoint with focus on the work of the social workers

Key words: prayer, prayer's methods, Catechism of the Catholic Church, social worker, social organization, priest, material and spiritual needs

The thesis deals with interpretation on the prayer, relation to prayer and prayer's methods of the priests and the social workers. Further, the thesis deals with opportunity of the cooperation between the social workers and priests; it defines the form and the scope of their cooperation. The first part defines the prayer, methods and forms of the prayer according to Catechism of the Catholic Church and book named *Life from trust*; it compares the texts of these books.

The practical part determines: What is the prayer for priests? How the prayer is perceived? What prayer's methods are preferred by the priests and social workers? It analyses the size of the cooperation between the social workers and priests with regard for relation to their trust. It maps the form and the scope of cooperation between the social workers of the relevant organization and priests from the client's spiritual needs point of view. Further, it describes main social groups, which is finding help from the priests, and what type of the questions and needs are they solved. It describes main types of the organizations, which cooperate with the priests with regard for meet their material and spiritual needs.